

ПАВЛИНКА ВЕЉАНОСКА

ПРИРАЧНИК

ПО

Музичко образование
за петто одделение

м-р Павлинка Вељаноска

ПРИРАЧНИК

ПО

Музичко образование
за петто одделение

Прирачник по Музичко образование за петто одделение

Издавач: Биро за развој на образованието – Скопје

Уредници:

м-р Мирјанче Милошевска

м-р Емилија Вељаноска

Автор:

м-р Павлинка Вељаноска

Стручна поддршка:

Невена Бошковска

м-р Мирјанче Милошевска

Рајмонда Незири

Лектор: Александар Здравевски

Дизајн и техничко уредување: АРБЕРИА ДЕСИГН ДООЕЛ, Тетово

Година на издавање - 2025

Место на издавање - Скопје

Електронско издание

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:78(035)=163.3

ВЕЉАНОСКА, Павлинка

Прирачник по Музичко образование за петто одделение [Електронски извор] /
Павлинка Вељаноска. - Скопје : Биро за развој на образованието,
2025

Начин на пристапување (URL): <https://www.bro.gov.mk/mo5/>. - Текст во ПДФ формат,
120 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 26.08.2025

ISBN 978-608-206-227-3

COBISS.MK-ID 66751237

Содржините во Прирачникот за наставници се креирани според Наставната програма за предметот Музичко образование за петто одделение (2021 год.). Дадени се предлог-содржини, како наставникот да го организира и реализира часот, со можност за дополнување и прилагодување на активностите, зависно од потребите, можностите и интересите на учениците.

Покрај Прирачникот за наставници, дополнителна содржина се Материјалите за учење, кои се наменети за самостојно учење на учениците. Тие можат да се користат и за домашна задача, според насоки на наставникот. Содржат основни информации за содржините кои треба да ги усвојат учениците, звучни примери и дополнителни информации, кои ќе ја развијат љубопитноста на учениците и ќе ги поттикнат за усвојување на повисоки нивоа на знаење. Исто така, има и задачи кои учениците ќе можат самостојно да ги реализираат, но можат да послужат и како наставни листови за работа на час.

Сите овие материјали и упатства ќе придонесат за успешно планирање и реализација на наставата по предметот Музичко образование.

Вовед

Музиката несомнено има големо влијание на човекот, на неговиот уметнички и културен развој. Таа може да допре до најдлабоките чувства и да ја надполни потребата на индивидуата за креативен израз. Во текот на основното образование на учениците им се приближува уметничката музика и на тој начин се влијае за развој на музичкиот вкус и разбирање на уметноста и културата. Со дигитализација на општеството учениците имаат многу поголема можност да бидат постојано во контакт со музиката. Затоа е потребно да имаат основни знаења од оваа област, да изградат критериуми и како општа цел на предметот Музичко образование-да бидат слушатели и љубители на добрата музика.

Предметот Музичко образование во петто одделение е задолжителен предмет. Годишниот број на часови е 36 часа, еднаш неделно. Во наставната програма се застапени темите Слушаме музика со 18 часа и Пееме, свириме и играме со 18 часа. За секоја од темите во Прирачникот се дадени предлог активности кои можат да се реализираат или надополнат при планирањето на наставникот. Сите содржини ги следат голем број на аудио- и видео примери со предлог линкови, надополнети со QR-кодovi за попрактична примена на истите. Предложените активности можат да се комбинираат, затоа што двете теми се интегрирани и постои можност за интегрирање на содржините. Но, исто така постои можност за интегрирање на содржините со другите наставни предмети, што е наведено во секоја предложена содржина.

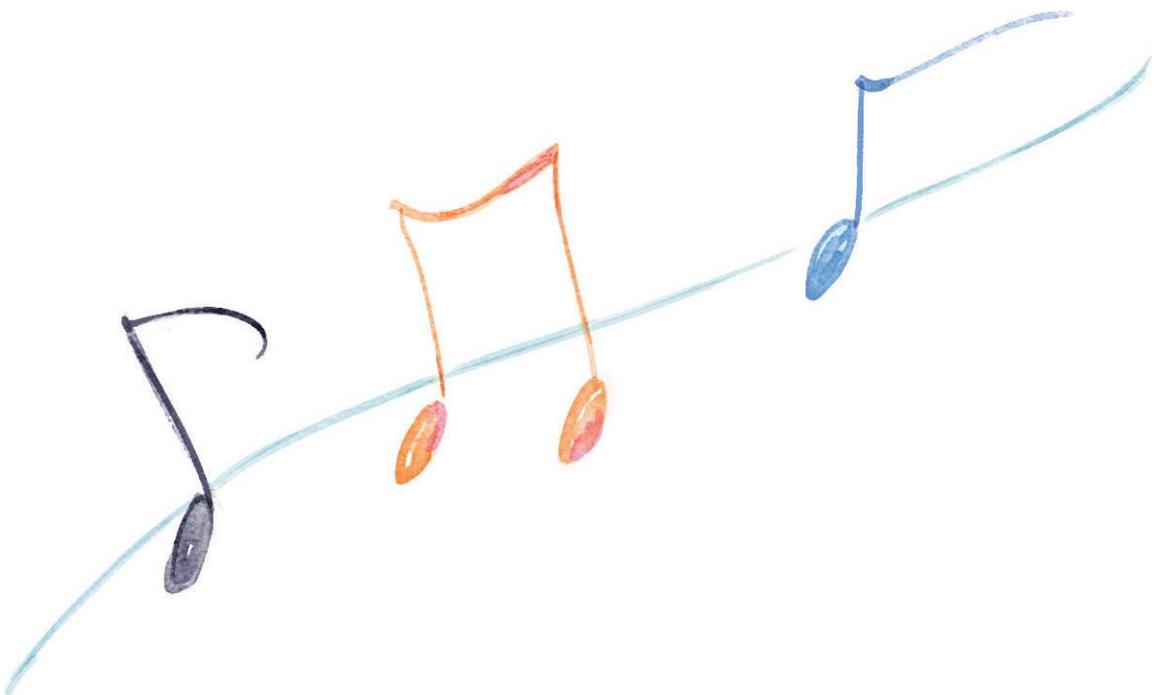
Во рамките на Сценарио за час се предложени активности кои ги следат основните три целини на часот: Воведен дел - активирање на знаењата, Главен дел- искуствено знаење и Завршен дел - извлекување заклучок. Обратно е внимание и за временската рамка за изведување на овие активности.

За успешно планирање и реализација на активностите е потребна подготовка на наставникот која опфаќа детално разгледување на предложените содржини и активности, нивно прилагодување на условите за работа и составот на паралелката. Потребно е и повеќекратно преслушување на звучните примери, вежбање со придружба на инструмент и обезбедување материјали за работа. Сите овие активности во делот на подготовката ќе придонесат успешна реализација на предвидените содржини.

тема: Слушаме музика

1. Тема Слушаме музика

Интегрираниот наставен модел по предметот Музичко образование опфаќа две теми кои се надополнуваат. Во темата Слушаме музика има елементи на интеграција на содржини од музичка писменост, музички форми, музичко-сценски дела, популарна музика, музички фолклор. Преку слушање музика, како доминантна наставна активност се усвојуваат знаења кои се предвидени според наставната програма. Со активно слушање учениците се запознаваат со бројни уметнички композиции и развиваат позитивен став кон уметноста. Исто така, се развиваат критериуми за вреднување на музиката, како и способност за искажување на сопствените доживувања. Како главна цел за целиот образовен период во основното образование е да се приближи уметничката, народната и популарната музика кон учениците. Со повеќекратно слушање, таа станува сè позанимлива.

Од посебно значење е методскиот пристап на наставникот и начинот на мотивирање на учениците за активно слушање, како и запознавање со естетските вредности во музиката. Дидактички и методски добро осмислен час, со пријатна атмосфера во наставата, е начинот како да се изградат активни слушатели и да се дојде до конечната цел - создавање на компетентни познавачи на музичката уметност.

За да бидат часовите по слушање музика поуспешни, ученикот мора да биде во средиштето на часот, односно на ученикот да се гледа како личност, прифаќање на неговите интереси и потреби, што овозможува квалитетно образование, не само за стекнување на знаења и вештини туку и развивање на индивидуалноста на ученикот, поттикнување на практична работа, примена на усвоеното знаење и самопроверка на знаењето.

2. Што значи активно слушање на музика?

Слушањето музика може да биде активно и пасивно. Пасивното слушање подразбира слушање музика во позадина додека се работи нешто друго (не ја става музиката во прв план). Иако е пасивно, тоа покренува бројни физиолошки процеси во телото кои се јавуваат како одговор на слушното поддржување.

Активното слушање музика е насочено кон музиката и нејзините елементи. Во наставата, слушањето музика секогаш треба да биде активно. Кон него се пристапува концентрирано, со аналитичко следење на сите сегменти и воочување на истите. Психолошките истражувања укажуваат дека за запознавање со музиката и музичките дела е потребно повеќекратно слушање и добар методски пристап од страна на наставникот. По секое слушање потребно е да следува дискусија во која учениците треба да вербализираат за сè што е слушнато и со нови задачи да го надоградуваат своето музичко знаење. Методските пристапи се многу битни, но не треба да се занемари и вклученоста на емоционалната компонента во наставниот процес. Со оглед на големиот број на истражувања кои укажуваат за придобивките од слушање музика за когнитивните функции кај ученикот, освен на музичко образование, учениците треба да слушаат музика и на другите часови.

За да се поттикне активното слушање на музика во наставата, потребно е делото да се слуша внимателно и да се презентира методски и дидактички исправно. Подготовката за слушање музика треба да биде насочена кон музичкото дело, што ќе биде главен услов учениците да ја доживеат композицијата и преку неа да научат. Препуштање на ученикот на непосредно влијание на музиката без вистинска насока е погрешен начин, затоа што спонтано доживување на музичкото дело не е возможно. Поради тоа и поради многу други причини, во музичката педагогија се наметнува прашањето како да се мотивира ученикот за активно слушање музика. Основни принципи се: создавање амбиент за слушање, задавање на задачи пред да се слуша делото, како што се: воочување на изведувачите, темпото, динамиката, ритмот, темата, јазикот, композиторот, називот на делото и сл.

Најпрво, наставникот ги запознава учениците кое дело ќе го слушаат. Дава насоки на што треба учениците да обрнат внимание. Потоа се слуша делото. Доколку делото се слуша фрагментарно, при крајот треба постепено да се намали звукот. По завршувањето на делото следува мала пауза, односно неколку секунди тишина за да се средат впечатоците и емоциите кои ги предизвикало делото. Методски е исправно прашањата да бидат како дискусија, да се надополнуваат одговорите. Битно е секој ученик да е вклучен во дискусијата. Тоа ќе му помогне на ученикот за неговата самодоверба и желбата за напредок.

Во дискусијата за делото многу е битно која содржина треба да се усвои. Учениците веднаш можат да го забележат видот на музиката, жанрот, темпото и динамиката. Се кажува насловот на делото и композиторот со цело име и презиме.

Ако се работи за музички форми, делото треба да се слушне неколку пати. Најпрво да се воочи целата структура на делото, а потоа деловите се одбележуваат со симболи или букви. Третото слушање е за уште еднаш да се утврди самата форма.

Музичко-сценските дела се запознаваат со гледање на видео примери и слушање, а потоа се решаваат зададените задачи кои треба подетално да го утврдат делото.

Темата *Слушаме музика* во петто одделение е опфатена со 18 часа.

Резултати од учење

Ученикот/ученичката ќе биде способен/способна да:

1. препознава музички инструменти (харфа, мандолина, труба) и аудитивно да ги идентификува во различни инструментални состави;
2. разликува вокално-инструментални, инструментални и вокални групи и состави од различни музички стилови и жанрови;
3. издвојува и идентификува музички изразни средства и да го објаснува нивното влијание врз карактерот на слушаната музика;
4. препознава народни песни, игри и инструменти (канон, зурла) на етничките заедници кои живеат во РС Македонија, соседните народи и некои народи во светот.

ВИНОЖИТО ОД МУЗИКА

Содржина: Видови музика

Поими: класична музика, музика за деца, детски песни, поп-музика

Стандарди: Препознава и именува најмалку две композиции од различни жанрови, а кај класичната музика ги именува и композиторите; идентификува вокални, инструментални и вокално-инструментални состави.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1

Наставникот дава насоки за техниката Петоред на тема МУЗИКА. Во првиот ред е насловот, односно поимот музика. Во вториот ред се запишуваат две придавки како опис на насловот. Во третиот ред се запишуваат три глаголи кои искажуваат дејство поврзано со насловот. Во четвртиот ред се запишува фраза од четири зборови. Во последниот ред се запишува еден збор, синоним на насловот, односно повторен приказ на суштината. При реализација на оваа техника наставникот ги поттикнува и мотивира учениците да даваат свои предлози.

Наставникот ги поттикнува учениците да дискутираат за тоа колку музиката им значи во нивниот живот, колку често слушаат музика, каква музика слушаат. Им дели налепници (стикери) во боја и ги насочува секој да напише по една реченица за музиката. Налепниците се лепат на табла, а секој ученик го чита напишаното.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Музиката може да се **пее** да се **свири** или истовремено да се пее и да се свири. Музиката што се изведува со човечки гласови се нарекува **вокална**. Ако музиката се изведува со инструменти, се нарекува **инструментална**. Ако се пее и се придружува со инструменти, се нарекува **вокално-инструментална**.

Наставникот објаснува дека без разлика дали музиката се изведува со инструмент или се пее, таа може да се изведува само со еден изведувач (соло), неколку изведувачи, односно помали состави (камерна музика) и поголеми состави (хор или оркестар). Ваквите состави можат да изведуваат различни стилови на музика, и тоа: класична, популарна и народна музика, детски песни. Исто така, сите композиции може да имаат и различни преработки, односно една композиција да се свири во различни стилови (жанрови).

Потоа наставникот дава насоки на учениците да го проследат звучниот пример и да обрнат внимание на сите сегменти за кои претходно се зборуваше.

Вивалди: Лето - 3. став, виолина и оркестар
<https://www.youtube.com/watch?v=nJTfG1MmMwQ>

Наставникот има претходно составени прашања, напишани на ливчиња, ставени во кошничка. Учениците земаат ливче и одговараат: Кој ја изведува композицијата? Каков жанр е композицијата? Дали има еден солистички инструмент? Во кое темпо е композицијата? Опиши го карактерот на композицијата! Дали композицијата е вокална или инструментална? Дали има високи или длабоки тонови? Каква е динамиката во композицијата?

Наставникот дава насоки за следниот звучен пример, рок-преработка на композицијата **Лето** од циклусот Годишни времиња од А.Вивалди. Им објаснува научениците дека рок-музиката е стил во популарната музика, но понекогаш има и класични композиции во рок-обработки.

Вивалди: Лето - 3. став, рок обработка
<https://youtu.be/fTFDpgHeDEE>

По проследување на звучниот пример, наставникот ги поттикнува учениците на дискусија: Како ви се допадна преработката на композицијата? Со кои инструменти е исполнета? По што се разликува од оригиналната композиција? Дали мелодијата, формата и метарот се исти? Што е сменето? Која изведба ви се допадна повеќе? Зошто?

Наставникот им објаснува на учениците дека многу често има различни преработки на народна музика, посебно во џез и поп-стил. Народните песни се најубави во својата изворна верзија, но, и преработките имаат своја убавина. Го објаснува следниот пример кој е ромска народна песна, преработена за солисти, симфониски оркестар и детски хор.

**Hej romale – Koncert ke Dni studenstva 2014,
 ромска музика со симфониски оркестар, хор.**
<https://www.youtube.com/watch?v=HFx6JRTpPGE>

Наставникот ги поттикнува учениците да го објаснат карактерот на композицијата. Какви чувства побудува композицијата кај учениците? Кој ја изведува композицијата?

Наставникот ги прашува учениците каква музика се изведува со детски гласови? Најчест одговор е дека тоа се детски песни. Наставникот потврдува и се води кратка дискусија за детските песни, за нивната содржина, мелодија (за случки од секојдневниот живот, весела мелодија и ритам и сл.)

Но, наставникот им посочува на учениците дека со детски гласови можат да се изведуваат и други музички жанрови (народни песни, класична музика, популарни песни).

Наставникот ги насочува учениците кон следниот звучен пример, песна од поп-пејачката Шакира која е преработена за детски хор.

Shakira: Try everything – One voice children choir (детски хор)
<https://www.youtube.com/watch?v=tupHY8CCZxs>

По проследувањето на примерот, наставникот развива дискусија со учениците: Дали ви се допадна? Кој ја изведува композицијата? Дали има придружба? Дали има солисти?

Завршни активности -извлекување заклучок:

Активност 2

Наставникот ги насочува учениците да ја пополнат табелата во Материјалите за учење (или претходно изготвува работни листови). Пушта неколку звучни примери од различни жанрови и состави. Учениците треба да ја пополнат табелата и да го применат стекнатото знаење од овој час.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видео записи, аудио- и видео записи со соодветна содржина.

Меѓупредметна интеграција: Англиски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија; придонес во активностите во група или самостојно; активно учество во изведбените активности.

ХАРФА

Содржина: Музички инструменти и гласови

Поими: музички инструменти - харфа

Стандарди: Препознава харфа, визуелно и звучно.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги насочува учениците кон техниката Бура на идеи. Учениците треба да наведат инструменти кои се претходно изучени или други инструменти кои ги знаат. Се запишуваат инструментите на табла, а потоа со различни бои се групираат во множества: дувачки, жични и ударни инструменти. Наставникот ги поттикнува учениците да ги наведат општите карактеристики на инструментите во секоја група.

*Главни активности
искуствено учење:*

Дебиси „Месечевата светлина“

<https://www.youtube.com/watch?v=vVTPbLh1bfl>

Откако учениците ќе го проследат видеото, наставникот поставува прашања и ги поттикнува учениците да го опишат инструментот харфа.

- Дали знаете како се вика инструментот?
- Во која група на инструменти спаѓа?
- Ајде да го опишеме!
- Каква форма има?
- На кој начин се свири?
- Дали приметивте дека има и педали?
- Како би го опишале звукот на харфата (продорен, нежен, тивок, гласен и сл.)

Харфата е жичен трзачки инструмент. Тонот се добива со трзање на жиците. Има форма на триаголник. Харфата ги има следните делови: постамент, мост, резонантно тело, врат и чивии. Вертикално се поставени 46 или 48 жици на кои се свири со прстите од двете раце. Секоја жица С (до) е црвена, а секоја F (фа) е сина, што ја олеснува ориентацијата на изведувачот при свирењето. Харфата има 7 педали, за секој основен тон по една, кои ги затегнуваат или ги опуштаат жиците, а со тоа се добиваат повисоки и пониски тонови за полустепен.

Наставникот го најавува следниот звучен пример, кој е извадок од анимираниот филм „Убавицата и свертот“. Иако оригиналната композиција е вокално-инструментална, овој пример е соло инструментална изведба за харфа.

Тема од музиката од анимираниот филм
„Убавицата и свертот“
<https://youtu.be/cS5d2wD8Ool>

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Активност 2: Музичка математика

Наставникот ги поттикнува учениците да ги интегрираат и применат стекнатите знаења од сите предмети. Затоа ги поставува следните музичко-математички задачи.

Задача 1. Харфата има 46 жици. Секоја жица со тонот ДО (C) е црвена, а секоја жица со тонот ФА (F) е сина. Колку црвени, сини и обични жици има харфата?

Задача 2. Опиши ја формата на харфата користејќи математички поими (форма, агли, висина, теме и др.)

Активност 3: Фрли ја коцката

Наставникот изработува коцка од картон и на секоја страна има по едно прашање за содржината од овој час. Секој ученик ја фрла коцката, го чита прашањето и го одговара. Прашањата се повторуваат повеќе пати за подобро да се усвои содржината.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видео- записи, аудио и видео записи со соодветна содржина.

Меѓупредметна интеграција: Математика

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

МАНДОЛИНА

Содржина: Музички инструменти и гласови

Поими: музички инструменти - мандолина

Стандарди: Препознава мандолина, визуелно и звучно

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1. (Превртена училница):

На претходниот час наставникот им задава на учениците домашна задача, со тоа што споделува линк со изведба на мандолина, а учениците треба да обрнат внимание на:

- формата на мандолината,
- начинот на свирење,
- звукот.

На почетокот на часот учениците разговараат за домашната задача, односно ги изнесуваат своите сознанија. Наставникот и учениците ги дефинираат формата, начинот на свирење и звукот на мандолината.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Мандолината е жичен трзачки инструмент (италијански mandolino-мал бадем), кој се појавил во Италија во 16 век. Набргу станал популарен инструмент во фолклорот на многу земји.

Мандолината има тело, врат и глава каде што се чивиите за жиците со кои се штима инструментот. Има вкупно 8 жици. Тие се групирани по две и се штимаат на ист тон. Тонот се добива со повлекување на двете жици одеднаш, со перце (трзалка), со брзо движење на десната рака нагоре-надолу. Металните жици произведуваат јасен, свонлив и милозвучен звук.

Овој инструмент може да биде солистички, камерен и оркестарски. Освен во фолклорот, се применува и во класичната музика и во училишните оркестри.

Наставникот ги насочува учениците да го проследат звучниот пример, притоа да внимаваат кој го изведува делото, дали има солисти, во кое темпо е, каков е карактерот на делото. Им го кажува насловот на делото и композиторот.

Вивалди-Лето, 3 став

<https://www.youtube.com/watch?v=P2LNOKEJzmM>

Наставникот поставува прашања за слушаната композиција:

Во кое темпо е композицијата?

Со кои инструменти е изведена?

Дали е класична, забавна или народна музика?

Каков е карактерот на композицијата?

Кој е солистички инструмент во композицијата?

Како си го замисливте летото според музиката? (Учениците можат да одговорат усно или да нацртаат цртеж).

Завршни активности

-извлекување заклучок:

Активност 2:

Наставникот им дава насоки на учениците за активност - рефлексija на часот. Учениците треба да напишат 5 реченици за да објаснат што научија овој час. Ограничувањата на текстот можат да бидат и со букви или зборови (објасни со 15 зборови што учевме денес, напиши твит од 140 знаци што научи денес и сл.).

Активност 3:

Доколку во училиштето има мандолински оркестар, наставникот може да организира изведба или, пак, да обезбеди мандолина за учениците да можат да ја воочат формата и да пробаат да свират на неа.

Наставникот им објаснува на учениците дека мандолината е застапена во италијанските неаполитански традиционални песни. На крајот од часот учениците ја слушаат инструменталната верзија на најпознатата неаполитанска песна „Санта Лучија“. На видеоматеријалот може и одблизу да се види начинот на свирење на мандолина.

Санта Лучија

<https://youtu.be/vo8JYCqHozl>

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видео записи со соодветна содржина.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Информатика.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ТРУБА

Содржина: Музички инструменти и гласови

Поими: музички инструменти - труба

Стандарди: Препознава труба, визуелно и звучно.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот пушта снимка од Триумфален марш - Џ.Верди и ги поттикнува учениците да се присетат на содржините од претходната година (марш). Учениците чекорат во ритамот на марш. Наставникот ја сопира музиката неочекувано, сите треба да застанат. Наставникот подава сунѓересто топче кон еден ученик и поставува прашање: Каков е карактерот на композицијата? Ученикот одговара. Музиката продолжува, учениците маршираат. На ист начин се поставуваат повеќе прашања, и тоа: Дали композицијата е вокална, инструментална или вокално-инструментална? Во кое темпо и динамика е? Кои инструменти ја изведуваат? Кој инструмент ја свири главната мелодија?

Џ.Верди: Триумфален марш од операта Аида
<https://youtu.be/x7LoCOWvbdU>

*Главни активности
-искуствено учење:*

Трубата е **метален** дувачки инструмент. Се состои од цилиндрична цевка која завршува во форма на инка. Усникот, во кој се вдувнува воздух, има форма на метална чашка. Се свири со помош на три вентили и посебна техника на вдувнување на воздух. Трубата исполнува класична, забавна, џез и народна музика. Може да биде оркестарски, камерен и соло инструмент.

Звучен пример: *Астор Пјацола – Либертанго*
<https://youtu.be/h8cNnxLsvdk>

Наставникот поставува прашања за слушаното дело:
 Каков карактер има оваа композиција?
 Дали е поразличен карактерот од претходната композиција?
 Дали оваа композиција е класична, народна или забавна (можност за дискусија)?

Забелешка: Многу често, кај нас, инструментите се делат на „машки и женски“. Но, има многу познати трубачки во светот. Секој може да свири труба доколку ја усвои правилната техника на свирење без разлика на пол и возраст.

Јохан Хумел - Рондо од Концерт за труба во Е-дур
<https://www.youtube.com/watch?v=B1eyZAedhY4>

Наставникот им објаснува на учениците дека трубата може да биде солистички, камерен и оркестарски инструмент. Покрај класична музика, на трубата може да се изведуваат и други жанрови (народна, џез, популарна, филмска музика и сл.). Се слушаат фрагменти од различни жанрови.

https://youtu.be/f_4YJL3hRa8 Иљас Невретдинов - труба (10 год.) Тема од филмот „Свој меѓу тугите, туг меѓу своите“ (филмска музика)

<https://youtu.be/4WPCBieSESI> Луис Армстронг - Запад и блуз (џез музика)

<https://youtu.be/LQTWтус-yi8> Џамбо Агушеви оркестар -Кучека Романиа (народна музика)

<https://youtu.be/AFsObmomVFA> - Деспасито (популарна музика)

По преслушувањето на фрагменти од звучните примери, наставникот со прашања ги поттикнува учениците на дискусија.

- Кој жанр најмногу ви се допадна?
- Кога трубата звучеше највесело?
- Дали трубата може да свири во различна динамика?
- Дали трубата може да свири високо и ниско?

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Активност 2.

Наставникот ги насочува учениците кон активността за утврдување на знаењето. Има подготвено точни и неточни искази за содржините од овој час. (на пр. Трубата е жичен инструмент. Точно или неточно?). Учениците одговараат со кревање на соодветно ливче (да/не). По секој неточен одговор, учениците го кажуваат точниот одговор.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видео записи со соодветна содржина.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик, Информатика.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ЗУРЛА

Содржина: Народно музичко творештво

Поими: народни песни, игри, зурла.

Стандарди: Препознава зурла, визуелно и звучно.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата::*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот црта 5 квадратчиња на табла и ги насочува учениците да погодуваат букви во зборот, односно, заеднички да се открие со кој инструмент ќе се запознаат на часот. За секоја погодена буква се добива цветче од хартија, а за непогодена буква, лист. Откако ќе се добие зборот се украсува со цветови и листови (варијации на играта Бесилка). Така учениците заедно доаѓаат до поимот ЗУРЛА.

Активност 2:

Наставникот црта ЗСУ табела (знам, сакам да знам, учам). Во првата колона (Знам), учениците кажуваат што знаат за зурлата, а наставникот запишува. Во втората колона (Сакам да знам), учениците поставуваат прашања што сакаат да научат. Во третата колона (Учам), на крајот од часот, се дополнуваат сите нови знаења. Оваа техника може да се работи заедно или секој ученик посебно, како работен лист.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Наставникот одговара на прашањата на учениците од втората колона и дополнува со други информации за зурлата.

Зурлата е македонски народен инструмент. Изработен е од црешово или сливово дрво. Формата претставува конусна цевка на која има 7 дупки од горната и една од долната страна, како и издувни дупки во долниот дел. Делот во кој се дува воздух е трска (славец) со диск (медник).

Зурлата има гласен и продорен тон. Речиси секогаш е придружувана од тапани, а најчеста комбинација е две зурли и тапан.

Тешкото -народно оро во изведба на Танец
<https://www.youtube.com/watch?v=3h3BI4Sotcl>

Активност 3:

Откако учениците ќе го ислушаат звучниот пример, наставникот ги поттикнува да ги искажат своите чувства и доживувања.

Наставникот им објаснува на учениците дека инструментите зурла и тапан се спомнати во песната „Тешкото“ од Блаже Конески. Наставникот ја чита песната. Потоа се разговара за впечатоците и за мотивот на песната. Наставникот раскажува дека орот се играло во моментите на разделба од семејството, односно при заминувањето на печалба.

Зурлата се среќава и во фолклорот на други народи во регионот и пошироко. Карактеристичен е за фолклорот на народите кои што живеат во нашата земја, посебно во ромскиот, турскиот и албанскиот фолклор.

Документарен филм за изработка и свирење на зурла
<https://www.youtube.com/watch?v=XxcDirxMKG8>

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Активност 4:

Наставникот додава сунѓересто топче на еден ученик и поставува прашање: Со кој инструмент се запознавме денес? Ученикот одговара. Сислува ново прашање и го подава топчето на друг ученик по свој избор. Играта продолжува додека има прашања. (Кој звучен пример го слушавме? Опиши ја зурлата! Каков е звукот на зурлата? и сл.). На овој начин се прави рефлексива на часот, но и се учи вештината за поставување на соодветни прашања. Исто така, се пополнува последната колона од табелата ЗСУ.

Дополнителни звучни примери (по избор на наставникот):

https://www.youtube.com/watch?v=iQ_cNxCF5Tg – Македонско оро на зурла, Гоце Димовски.

<https://www.youtube.com/watch?v=86EneC87YXg> – Распукала Шар Планина - Мајовци.

<https://www.youtube.com/watch?v=AGYGxHJnVqA> – Џељо Дестановски – Дестановска ризница.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видео записи, дводимензионални отпечатоци – непроектирани, листови хартија, хамер.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
придонес во изведувањето на заклучоците.

КАНОН

Содржина: Народно музичко творештво

Поими: народни песни, игри, канон

Стандарди: Препознава канон, визуелно и звучно.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот подготвува игра на меморија, со карти или во дигитална форма, каде што се групираат две исти слики на кои се претставени народни инструменти. Откако учениците ќе го спојат парот, треба да го именуваат и накратко да дадат неколку информации за инструментот. Во предложените инструменти за играта на меморија е и канонот, а бидејќи учениците прв пат се среќаваат со него, се поттикнуваат да го опишат. Потоа се пушта звучен пример.

*Старо чалгиско оро, вовед со канон и учество на кларинет,
тарабука, ут, виолина.*

<https://www.youtube.com/watch?v=UncbrHqiy3E>

*Главни активности
-искуствено учење:*

По проследувањето на звучниот пример, наставникот објаснува за инструментот канон, користејќи нагледни средства (слики или презентација.)

Канон (канун) е жичен народен инструмент кој се среќава во фолклорот на повеќе народи. Има трапезоидна форма и најчесто е изработен од јаворово или слививо дрво. На основната подлога (корпус) оптегнати се од 24 до 27 жици кои се групирани по три (наштимани унисоно). Се свири со прстите од двете раце на кои се ставаат метални напрстоци со кои се повлекуваат (трзаат) жиците.

Наставникот го најавува следниот звучен пример, обнародена песна, обработена во инструментална верзија.

Ако одам во Битола, инструментална музика, канон, синтисајзер, кларинет.

<https://www.youtube.com/watch?v=C7efPWzQ-m0>

Откако ќе се ислуша звучниот пример, наставникот ги поттикнува учениците на дискусија за инструментот канон со следните прашања:

Опишете го звукот на канонот со три придавки!

Дали звукот на канонот е сличен со звукот на мандолината и харфата? Зошто?

Кои се сличности и разлики помеѓу тамбура и канон?

Од сите изучени жичени инструменти, кој инструмент има најголем, а кој најмал број на жици?

Кој е твојот омилен жичен инструмент на кој сакаш да свириш? Зошто?

Наставникот им објаснува на учениците дека канонот се среќава во фолклорот на многу народи. Го најавува звучниот пример - изведба на турска народна музика.

Aytaç Doğan - Kanun (турска музика)

<https://www.youtube.com/watch?v=VS3LafxrMls>

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Активност 2 (Снежна бура):

Наставникот дава насоки за активността за утврдување на знаењето. Секој ученик запишува на лист хартија што научил на овој час. Потоа листот се гужва и се прави како топка. На даден знак топките се фрлаат во воздух. Секој ученик зема нечија топка и ја чита. Постапката се повторува неколку пати. Така учениците меѓусебно го разменуваат стекнатото знаење од часот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видео записи со соодветна содржина, дводимензионални отпечатоци - непроектирани, листови хартија, хамер.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Информатика.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
придонес во изведувањето на заклучоците.

АКТИВНОСТИ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ИНСТРУМЕНТИТЕ

Наставникот ги насочува учениците за активностите, со кои ќе се утврдат изучените инструменти

Активност бр.1 Кој инструмент сум јас?

Активноста се изведува во парови. На едниот ученик му се лепи налепница (стикер) без со назив за инструмент, без да го види напишаното. Тој поставува прашања на другиот ученик за да открие кој инструмент е напишан. Другиот ученик одговара со ДА и НЕ. Активноста може да ја изведуваат сите ученици, истовремено, поделени во парови, за да се види, кој ученик ќе одговори најбрзо. Исто така, активноста може да ја изведува само еден пар, а другите ученици да следат. За оваа активност е потребно учениците да се научат суштински да поставуваат прашања за да дојдат побрзо до одговорот.

Активност бр.2 Игра - пантомима

Наставникот подготвува звучен пример со фрагменти од изучените инструменти. Учениците го препознаваат звукот и со пантомима го објаснуваат начинот на кој се свири. Наставникот подава сунѓересто топче до еден ученик кој треба да го именува инструментот.

Активност бр.3 Асоцијации

Наставникот изработува пано за асоцијации (на хамер или во дигитална форма). Учениците се делат во две групи отвараат полиња и ги погодуваат поимите.

	А	Б	В
	46 жици	метал	8 жици
	триаголник	вентили	корпус
	педали	воздух	бадем
(одговор)	харфа	труба	мандолина
(конечен одговор)	музички инструменти		

ПО ТРАГИТЕ НА ЕДНА ПЕСНА

Содржина: Народно музичко творештво / Музички изразни средства

Поими: мелодија, ритам, метар, темпо, динамика, високи/ниски тонови, легато/стакато, карактер на музиката

Стандарди: Го опишува карактерот на слушаното дело и го поврзува со музички изразни средства преку кои е постигнат

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги насочува учениците кон воведната активност - техника ПРИЗМА, на тема НАРОДНА ПЕСНА. Ги поттикнува учениците да даваат предлози, а притоа се повторува претходно стекнатото знаење и општите информации кои ги имаат учениците. Најпрво се запишува основниот поим (народна песна). Од учениците се бара да напишат два збора како асоцијација на клучниот збор. Истата постапка се повторува на секој нов добиен збор. Овој процес продолжува уште еднаш. Потоа следува синтеза, односно секој нов ред е спојување на два поими во еден. Постапката продолжува со ист број редови како разгранувањето. Од последните две асоцијации се стигнува до еден збор кој се поврзува со клучниот збор.

Наставникот развива дискусија со учениците во врска со зборовите - асоцијации во техниката. Притоа, се повторува усвоеното знаење од претходно во врска со народните песни.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Народните песни претставуваат дел од богатото културно наследство на народот. Тие се пренесувале по пат на усно предание. Нивниот автор е непознат (анонимен), но при пренесувањето од колено на колено, се надополнувале, се менувале, па затоа има повеќе варијанти на една песна и се смета дека автор е народот. Според содржината, можат да бидат љубовни, родољубиви трудови, хумористични, во нив да се пее за историското минато и сл.

Наставникот објаснува дека народната песна е инспирација за многу современи изведувачи и композитори. Тие ја обработуваат и ја изведуваат на свој начин, секогаш задржувајќи ја нејзината убавина. Ова е начин народната песна да се популаризира, односно да допре до поголем број на слушатели.

Наставникот им објаснува на учениците дека во повеќето народни песни се опејува вистински настан или се пее за некоја личност. Истакнува неколку наслови на народни песни и накратко објаснува за што се пее во песната. Ги насочува учениците кон слушање музика и ја најавува една од најпознатите песни во македонската народна музика „Калеш бре Анѓа“. Го чита текстот на песната, а потоа ја објаснува содржината.

Тоа е приказна за отомански великодостојник кој ѝ свири и ѝ пее серенада со тамбура на младата црномурна македонска девојка Анѓа (изведено име од Ангелина). Тој бара таа да се мажи за него и ѝ ветува богат и лесен живот со многу жолтици и бисери само да ја смени верата и да стане анама во неговиот харем. Девојката гордо и пркосно ги одбива неговите понуди велејќи дека нема да стане анама. Усното предание говори дека песната се заснова на вистински историски настан во регионот Мариово, поточно во селото Старавина. Инспириран од оваа приказна, писателот Стале Попов во 1958 година го напишал романот Калеш Анѓа

Виолета Томовска и Кирил Манчевски – Калеш бре Анѓа
<https://www.youtube.com/watch?v=3GmipRk3fYE>

По проследување на звучниот пример, наставникот ги поттикнува учениците на дискусија. Како ви се допадна песната? Во кое темпо е песната? (Им дообјаснува дека ова е темпо рубато - разлеано, бавно, ритмичка слобода во изведувањето). Од какви гласови е изведена композицијата? (Накратко дообјаснува за народните пејачи Виолета Томовска и Кирил Манчевски). Каква е придружбата на песната?

По дискусијата наставникот им објаснува на учениците дека оваа песна има многу преработки и ги насочува учениците кон останатите звучни примери кои можат да се слушаат целосно или како фрагменти за споредување на изведувачкиот манир, инструментите и други карактеристики на жанровите.

Наставникот ја најавува следната изведба на песната „Калеш Анѓо“. Им посочува на учениците дека оваа народна песна била инспирација за композиторот Стефан Гајдов да напише хорска композиција, односно, да ја обработи песната за хор.

Мешовит камерен хор „Хераклеа“ диригент Јасмина Горѓеска
<https://www.youtube.com/watch?v=nSeRaYC0cLI>

По проследувањето на примерот, наставникот поставува прашања на учениците. Каков хор ја изведува композицијата? Учениците треба да ја споредат првата и втората изведба. Наставникот го најавува следниот звучен пример и ги насочува учениците да воочат кој учествува во изведба на песната.

**Руски државен симфониски кино оркестар, хор,
 солист - Мари-Ен Измајлов**
<https://www.youtube.com/watch?v=aGamGhv5H0I>

По завршувањето на видеоматеријалот, учениците, поттикнати од наставникот, ги коментираат изведувачите, начинот на изведба и разликите во изведбата со претходните примери. Наставникот посочува дека и странски пејачи и музички состави ја пеат оваа песна како што е претходниот и следниот пример.

Јадранка Стојаковиќ: Ајде слушај, слушај калеш Анѓо
<https://www.youtube.com/watch?v=WqDQaGSpJF4>

Се коментира звучниот пример од страна на учениците. Наставникот го најавува следниот пример и им објаснува на учениците дека понекогаш народните песни се изведуваат само со инструменти, односно инструментална изведба. Ги насочува учениците да воочат кои инструменти ја изведуваат песната.

Инструментална изведба (кавал со тамбура)
<https://www.youtube.com/watch?v=5R33hzaFhPw>

Учениците го коментираат звучниот пример и ги воочуваат инструментите. Наставникот им ги најавува следните два примери и ги насочува учениците дека сами треба да го објаснат начинот на интерпретација и изведувачите.

Никола Бадев и Есма Реџепова
<https://www.youtube.com/watch?v=LmyQB8-zrnQ>

Дуке Бојаџиев, Каролина, Тања Царовска, Влатко Стефановски (снимка од концерт)

<https://www.youtube.com/watch?v=cO6EuYI3h80>

По завршувањето на двете изведби, од страна на учениците се коментираат изведувачите, начинот на интерпретација, придружбата.

Завршни активности
-извлекување заклучок:

На крајот од часот се прави заклучок за сите ислушани звучни примери, односно на колку начини беше изведена оваа народна песна. Наставникот ги поттикнува учениците да ги искажат своите доживување, да кажат која изведба најмногу им се допадна и сл.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

СО ПЕСНА И ИГРА ЗАЕДНО ДА РАСТЕМЕ

Содржина: Народно музичко творештво

Поими: народни песни, игри

Стандарди: Разликува карактеристични народни песни и народни игри/ора на етничките заедници во Република Северна Македонија.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењето:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги насочува учениците кон воведната активност - техника КОЦКА, на тема НАРОДНА ПЕСНА. Ги дели учениците во 6 групи. Секоја група добива задача да пополни по една страна од коцката. Прва група - ОПИШИ (Кога, каде и како се пеат народните песни?); Втора група - АСОЦИРАЈ (Какви асоцијации будат народните песни?); Трета група - АНАЛИЗИРАЈ (Какви можат да бидат народните песни според содржината?); Четврта група - СПОРЕДИ (Кои се сличностите и разликите меѓу народните песни кај различни народи?); Петта група - ПРИМЕНИ (Колку се присутни во современото музичко творештво?); Шеста група - ДИСКУТИРАЈ (Дали тисе допаѓаат? Зошто?).

Откако учениците ќе завршат со работа во групи, еден претставник од групата презентира пред останатите ученици.

Наставникот ја следи работата на учениците, ги поттикнува и им дава поддршка. При презентацијата ги дополнува, им помага и ги мотивира.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Нашата држава е мултиетничко и мултикултурно општество. Тоа значи дека треба да се почитуваме меѓусебно покрај различното етничко потекло, а различните култури да бидат нашето богатство. Народните песни и игри треба да бидат нашиот мост на пријателство и соживот, затоа што музиката ја има универзалната моќ да ги соединува народите. Колку подобро се познаваме, толку посложно ќе живееме!

Наставникот објаснува дека сите етнички заедници кои живеат заедно, имаат свои народни песни и игри кои се на нивниот мајчин јазик. Иако имаат свои специфични одлики, имаат и сличности.

Наставникот ги воведува учениците во активноста слушање музика „Фолклорни китки од шарени нитки“. Им го посочува првиот звучен пример - сплет од македонски народни песни и игри.

Ансамбл Танец: Македонски народни песни и игри
https://youtu.be/oCNVnDp_bTc

Наставникот ги насочува учениците да ги проследат звучните примери. Притоа, да ги препознаат (според мелосот и јазикот) на која етничка заедница ѝ припаѓаат. Исто така, им дава насоки да воочат сличности и разлики помеѓу песните и игрите во врска со мелодијата, ритамот, изведбата и сл. Наставникот создава пријатен и весел амбиент и ги охрабрува учениците да танцуваат.

Avalle e tropojës (албански танц)
<https://www.youtube.com/watch?v=8PJJxoQnSKc&list=PLVYx400FH-hTvRoEqfk6JL9-dZWlmFmjry>

Каранфил се на пут спрема – Армира Медуњанин (босански јазик).
<https://www.youtube.com/watch?v=nnhNbmOAc5c>

Каранфиле цвеће моје, Василија Радојчић (српски јазик).
<https://www.youtube.com/watch?v=M5ZlZ6WK4k0>

Есма Реџепова: Романо хоро (ромски јазик)
<https://youtu.be/fP9FYpp6p6s>

Zara - Çemberimde Gül Oya (турски јазик)
<https://youtu.be/XUk5BwAY6dl>

Via Balkanika: Isusea-me dado (влашки јазик)
<https://youtu.be/He4cUed-vYI>

Завршни активности
-извлекување заклучок:

По проследувањето на сите звучни примери, наставникот ги поттикнува учениците на дискусија преку следниве прашања: Дали им се допаднаа сите звучни примери? Дали се развеселивте? Дали имаше сличности и разлики помеѓу некои песни и игри?

Се донесува заеднички заклучок дека песната и играта нè поврзуваат и нè развеселуваат. Колку повеќе знаеме едни за други, колку повеќе се почитуваме, толку повеќе животот ќе ни биде поубав. Со песна и игра!

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио и видео записи, аудио и видео записи, дводимензионални отпечатоци – непроектирани, листови хартија, хамер.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
 придонес во активностите во група или самостојно;
 придонес во изведувањето на заклучоците.

МУЗИЧКО ПАТУВАЊЕ

Содржина: Народно музичко творештво

Поими: народни песни, игри

Стандарди: Идентификува карактеристични народни песни или игри/ора од соседните народи и народите во светот.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот влегува на час со торба за патување, патна исправа (изработена на хартија со име, презиме и ноти) и испечатена карта на светот. Ги прашува учениците дали се спремни за едно музичко патување. На учениците им споделува изработени патни исправи на учениците со нивно име и презиме. Им најавува дека патувањето е со цел да се запознаат со музичкиот фолклор на други народи. Ја прикачува картата на светот и ги одбележува местата кои треба да ги посетат (според композициите дадени во Наставната програмата, но може и други примери по избор на наставникот).

Наставникот им ја објаснува целта на музичкото патување и им раскажува на учениците за фолклор.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Музичкиот фолклор на еден народ го сочинуваат песните, игрите и народните инструменти. Преку нив се искажува културното и историското минатото, начинот на живеење, темпераментот, навиките, обичаите. Секогаш треба да го негуваме и чуваме нашиот фолклор како наше најголемо богатство, но треба да покажеме интерес и почитување кон фолклорот на другите народи.

„Ако сакаш подобро да запознаеш еден народ, запознај го неговиот фолклор“

Наставникот прави амбиент за проследување на звучните примери и ги поттикнува учениците да танцуваат според видеото. Прва дестинација од патувањето е Мексико. Наставникот покажува на картата каде се наоѓа и раскажува накратко за културните знаменитости и големите сламени шешири.

Ла распа (Мексико)

<https://www.youtube.com/watch?v=HV51aBY3hxl>

Наставникот ја најавува следната дестинација - Русија. Ги насочува учениците да го проследат видеоматеријалот и да воочат кој учествува во изведбата на една од најпопуларните руски народни песни - Калинка.

Калинка, стилизиран руски народен танц, детски ансамбл „Локтев“ (танчери, хор, оркестар со класични и народни инструменти).

<https://www.youtube.com/watch?v=yGxJCLhc3bk>

Наставникот ја најавува следната дестинација - Бразил, карневалот во Рио де Женеиро каде што се танцува самба. Ги поттикнува учениците да го следат видеоматеријалот и да научат да ги танцуваат основните чекори на овој весел танц.

Самба (Бразил)

https://www.youtube.com/watch?v=DEDEWr89_EQ

И за крај на патувањето, наставникот ги насочува учениците да го проследат видеоматеријалот и да танцуваат Ба-инглес, традиционален танц од Филипини.

Ба-инглес (Филипини)

https://www.youtube.com/watch?v=w_y08enGNAk

Завршни активности -извлекување заклучок::

На крајот од часот, учениците, поттикнати од наставникот, ги искажуваат своите импресии од танцувањето, како се чувствувале додека танцувале и колку им се допадна ова музичко патување. Запишуваат на стикери и ги лепат на картата за патување.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи, дводимензионални отпечатоци – непроектирани, листови хартија, хамер, торба за патување.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
 придонес во активностите во група или самостојно;
 активно учество во изведбените активности;
 придонес во изведувањето на заклучоците.

БАЛЕТ

Содржина: Музичко-сценски дела

Поими: балет

Стандарди: Прави разлика меѓу балет и мјузикл.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот им објаснува на учениците дека музиката покрај тоа што може да се пее и свири, со неа може и да се танцува. Ги поттикнува учениците на дискусија. Дали тие танцуваат кога ќе слушнат музика? Дали движењата се различни кај различни видови музика? Што тие искажуваат преку танцувањето? По свој избор наставникот пушта различни жанрови на музика за танцување и ги поттикнува учениците да танцуваат.

Наставникот ги подготвува учениците за видеоматеријалот кој треба да се проследи. Ги насочува да внимаваат на начинот на танцување, костимите, музиката.

*Извадок од балетот „Лебедово езеро”-П.И. Чајковски
<https://youtu.be/077BgT3h6As>*

*Главни активности
-искуствено учење:*

По проследување на видеоматеријалот, наставникот реди 5 картички на табла со размешани букви од зборот БАЛЕТ. Учениците ги редат буквите и го откриваат поимот. Следи насочена дискусија по изгледаниот видеоматеријал:

- По што се разликува балетот од останатите танци? (Уметнички танц)
- На кој начин се игра?
- Какви се костимите? Зошто се такви? (За да се види техниката со нозете.)
- Каква е положбата на телото? Што мислите, како стојат играчите на прсти?
- Каква е музиката во видеоматеријалот, вокална, инструментална или вокално-инструментална?
- Каков состав ја изведува музиката? Дали е соло, камерна или оркестарска музика?

Балетот е музичко-сценско дело. Има содржина - сижe која балерините и балетаните ја искажуваат преку движење на телото и преку гестикулации и мимики. Костимите и сценографијата се изработени според содржината на балетот. Најчесто се изведува во придружба на класична музика. Поради својата висока техничка сложеност и естетска вредност, балетот се смета за најпрестижна форма на танц. Покрај класичниот балет, постојат модерен и неокласичен балет.

Извадок од балетот „Оревокршачка”
(Танц на шеќерната самовила) -П.И. Чајковски
<https://youtu.be/077VgT3h6As>

„Оревокршачка” е еден од најпопуларните балети на рускиот композитор П.И. Чајковски. Делото ја претставува магијата на божиќната ноќ, сонот и фантазијата на едно девојче кога нејзините играчки покрај новогодишната елка оживуваат и плетат прекрасна приказна за доброто и злото, желбата за љубов и сигурност и прошетката низ разни делови во светот.

Наставникот презентира пример за модерен балет и ги насочува учениците да ја согледаат разликата со класичниот балет.

Ballet vs Hip Hop - Annika Verplancke (модерен балет)
<https://youtu.be/Fb1Blvfp78>

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Активност 2:

Подготвуваме балетска претстава (проектна активност)

Наставникот ги поттикнува учениците заедно да подготват балетска претстава со која ќе се претстават пред публика (за некој настан, пред родителите, пред другарчињата од другото одделение и сл.).

- Им ја пушта композицијата „Пролет” од А. Вивалди.
- На учениците им го објаснува карактерот на композицијата. (Зелена ливада во пролет, шарени цвеќиња, пчелки, пеперутки, птици. Се појавуваат облаци, грмотевици. Но, сонцето повторно ги пушта своите зраци и се слуша првиот дел).
- Се делат улоги (цвеќиња, пчелки, пеперутки, облаци, сонце).
- Се осмислуваат костими (цветови, крилја на пеперутка, облачиња и сл., изработени на хамер) и сценографија (хамер со цртеж од пролет). Се прави план за изработка (интеграција со предметите Техничко образование и Ликовно образование).
- Се осмислува и се подготвува кореографија. Наставникот ги поттикнува учениците сами да ја осмислат кореографијата, притоа внимавајќи на програмскиот карактерна композицијата, на ритмот и темпото.
- Се изработуваат покани во електронска форма (интеграција со ИКТ).

Претставата може да почне!

На овој начин се повторува, односно практично се применуваат сите сегменти во балетот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи , аудио- и видеозаписи, дводимензионални отпечатоци – непроектирани, листови хартија, хамер.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Информатика, Ликовно образование, Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

МЈУЗИКЛ

Содржина: Музичко-сценски дела

Поими: мјузикл

Стандарди: Прави разлика меѓу балет и мјузикл.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги насочува учениците да го проследат видеоматеријалот (мјузикл). Притоа, учениците ги дели во групи и им задава насоки. Првата група треба да ја долови содржината (според фрагментот, т.е. за што се зборува). Втората група треба да ја опише сцената (дали таа соодејствува со содржината). Третата група треба да ги опише костимите. Четвртата група треба да објасни кои се изведувачи во видеоматеријалот.

Мјузикл „Кралот лав” (фрагмент)
<https://youtu.be/ewOAsUWQJvo>

По проследувањето на видеоматеријалот, учениците работат во групи, дискутираат, пишуваат на хамери и презентираат по групи. Наставникот ги дополнува, поставува дополнителни прашања. Запишува анаграм од зборот МЈУЗИКЛ и ги поттикнува учениците да го откријат поимот.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Мјузикл (музички театар) е жанр во театарската уметност во кој се глуми, се пее, се танцува. Има соодветна сценографија, костимографија и придружба во живо од оркестар или бенд. Мјузиклот настанал на почетокот на 20 век како потреба за забава на театарската публика. Содржината на мјузиклот може да биде тема од секојдневниот живот, приказна, преработено книжевно дело и сл.

Покрај театарскиот мјузикл во кој целото дејствие се одвива во живо, на сцена, постои и филмски мјузикл (музички филм). Во филмскиот мјузикл актерите изведуваат и песни со кои го развиваат драмското дејствие.

До, ре, ми: Sounds of Music (Звуците на музиката)- Извадок од филмскиот мјузикл „Мои песни, мои соништа”
<https://youtu.be/drnBMAEA3AM>

По проследувањето на звучниот пример, наставникот ги поттикнува учениците на дискусија за универзалниот јазик на музиката. Им посочува дека имињата на тоновите и воопшто, музичкиот јазик, во цел свет се исти. Доколку сеорганизира настан на кој децата од цел свет треба да ја испеат тонската скала, иако тие имаат различен мајчин јазик, тоновите ќе ги пеат на ист начин.

Наставникот ги насочува учениците кон следните фрагменти од мјузикли и им објаснува дека постојат многу мјузикли наменети за деца и младинци каде тие ги искажуваат своите таленти за пеење, глума и танцување.

Мјузикл Aladini/Аладин (албански јазик)
<https://www.youtube.com/watch?v=u7NUt8lcW9k&t=1508s>

Мјузикл Ени – Тежок живот наш (македонски јазик)
<https://youtu.be/alrFnfKFvzk>

Мјузикл Алиса и земљи чуда/ Алиса во земјата на чудата-инклузивна претстава во форма на мјузикл во која учествуваат деца со пречки во развојот (српски јазик)
<https://youtu.be/APZ4D-UxuZc>

Мјузикл Малата црна риба/ Küçük Kara Balık (турски јазик)
<https://youtu.be/fecRCof-miw>

Завршни активности
-извлекување заклучоци:

Активност 2.

Откако ќе се изгледаат видеоматеријалите каде што децата главни учесници, наставникот разговара со учениците и ги мотивира да развијат идеи за подготовка на мјузикл. Се дискутира кои сегменти треба да се опфатат, а со тоа се утврдува содржината од часот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видео записи.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

МУЗИКА ЗА АНИМИРАН ФИЛМ

Содржина: Музика од анимиран филм

Поими: анимиран филм

Стандарди: Препознава и именува најмалку две композиции од анимирани филмови.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги насочува учениците да ги набројат своите омилен анимирани филмови преку техниката Бура на идеи. Учениците набројуваат и ја кажуваат темата и идејата на анимираниот филм (што се раскажува и која е поуката).

Потоа наставникот ги прашува дали ја слушаат музиката додека го проследуваат анимираниот филм? Колку музиката го поддржува драмското дејство во филмот? Која им е омилена песна од анимиран филм?

Анимиран филм Sing! Пејте со нас (фрагмент)
<https://youtu.be/6DIQDumLTZg>

Наставникот накратко им ја објаснува содржината на учениците. Дејството на овој анимиран филм се случува во измислен град на животни кои се пријавуваат на аудиција и ги покажуваат своите таленти.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Музиката во анимирани филмови има многу важна улога. Таа често ги следи движењата на главните јунаци и помага при нивната анимација. Музиката е напишана од композитори и често е изведувана од симфониски оркестар. Има и многу познати песни, кои се дел од анимирани филмови. Тие песни се вметнати во драмското дејствие и преку нив главните ликови продолжуваат да ја раскажуваат приказната.

Најдобрите 30 песни од Дизни филмовите
<https://youtu.be/KkBZRnBaBV0>

При проследувањето на видеоматеријалот наставникот ги поттикнува учениците да го воочат драмското дејство преку песните за подобро да ја сфатат улогата на музиката во анимирани филмови.

Наставникот го презентира анимирааниот филм „Маша и Медо“ во кој има многу музика затоа што се прикажува музички бенд. Дел од анимираните филмови се и едукативни и од нив може многу да се научи.

Маша и Медо, прикажување на музички бенд
<https://www.youtube.com/watch?v=x3N6qooVxfw>

Sa do të doja një qenush/Колку би сакала едно кученце (албански јазик)
<https://www.youtube.com/watch?v=51mKtOAREkk>

Мајмунски плес/ Мајмунски танц (српски јазик)
<https://youtu.be/E2H6zYETzgc>

Мајмунски плес/ Мајмунски танц (српски јазик)
<https://youtu.be/E2H6zYETzgc>

Активност 2:

Наставникот го презентира видеоматеријалот со анимирааниот филм „Глувчето и кошницата ореви“. Учениците го проследуваат и наставникот ги поттикнува на дискусија во врска со музиката.

Дали музиката го следи драмското дејство? Дали има ефекти со кои се засилува драмското дејство? Дали учениците имаат идеи како тоа да се направи? Наставникот им дава насоки на учениците при повторно проследување на анимирааниот филм да се додадат ефекти (тропкање со молив, гласовни ефекти, шушкање на хартија).

Наставникот претходно избира програма за звучни ефекти и на час по Информатика се прави дополнителна музичка анимација на анимирааниот филм.

Глувчето и кошницата со ореви - (за интегриран час со информатика и програмирање)
<https://youtu.be/XLi-0PaRYmw>

*Завршни активности
 -извлекување заклучок:*

Активност 3:

За подобро да се воочи улогата на музиката во анимираните филмови, наставникот им презентира на учениците анимиран филм, но без звук. Ги прашува учениците дали е исто доживувањето на драмското дејство. Учениците дискутираат, а со тоа и уште еднаш се утврдува улогата на музиката во анимираните филмови.

Рефлексија

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик, Информатика

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ФИЛМСКА МУЗИКА

Содржина: Филмска музика

Поими: филмска музика

Стандарди: Препознава и именува најмалку две композиции од анимирани филмови и играни филмови (до 12 години).

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот започнува дискусија со учениците со прашањата: Дали гледате филмови? Со каква содржина? Кој е вашиот омилен филм? Потоа наставникот ја продлабочува дискусијата со техниката 5 зошто. Започнува со прашањето: Зошто (не) гледате филмови? Одговорот на секое прашање, наставникот треба да го преформулира со прашање: Зошто?, (на пример: Зошто гледате филмови? (За корисно да го исполниме нашето слободно време.) Зошто треба корисно да се исполни слободното време? (За да учиме нови работи.) итн.

Наставникот ја продолжува дискусијата и ги прашува учениците дали додека гледаат филм ја воочуваат музиката? Дали е исто да се гледа филм со звук и без звук? Каква улога има музиката во филмот? Потоа ги насочува учениците да го проследат видеоматеријалот.

Славе Димитров: Музика од серијата Опстанок
<https://youtu.be/scrpmNAhGTMo>

По проследување на видеоматеријалот, наставникот ги поттикнува учениците да го објаснат карактерот на музиката и дали соодветствува со филмските кадри.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Филмската музика е дел од секој филм. Иако неупадлива, влијае на чувствата на гледачот. Филмската музика го поддржува и засилува драмското дејство, го дообјаснува изразот на актерите, може да даде трагичност или комичност на сцената и сл. Затоа и стилот на музиката зависи од тоа какви емоции сака да предизвика режисерот. Може да се изведува со оркестар, неколку инструменти, гласови и сл. Исто така, понекогаш има и песни кои се дел од филмот, но се изведуваат и самостојно и се големи хитови.

Ерделези (Ѓурѓовден), од филмот Дом за бесење
<https://www.youtube.com/watch?v=q0tfSGtPaqo>

Наставникот објаснува дека проследениот звучен пример е извадок од филм, но, исто така и многу популарна песна на ромски јазик која е препеана и на други јазици.

Tomka dhe shokët e tij/Томка и неговите другари
(албански јазик)
<https://www.youtube.com/watch?v=A-4nWKBLQZI>

Песна од филмот Неразумевалица
(инклузивен филм со деца со пречки во
развојот на српски јазик)
<https://www.youtube.com/watch?v=A-4nWKBLQZI>

Песна од филмот Пипи долгиот чорап
<https://youtu.be/WG6WF1Qmq3c>

Завршни активности **-извлекување заклучок:**

Активност 2: Истражуваме за филм и филмска музика

Наставникот дава насоки за истражувачка активност. По случаен избор (со ливчиња со симболи) ги дели учениците во 3 групи.

Првата група треба да најде одговор на следните прашања: Кога за прв пат се појавил филмот? Кој бил првиот филм? Дали првиот филм имал звук?

Втората група бара одговор на следните прашања: Кога е создаден првиот филм со звук? Кој е првиот филм со музика?

Третата група одговара на следните прашања: Кој е најпопуларен композитор на филмска музика? Која е најпопуларна филмска нумера? Кој ја напишал музиката за првиот македонски филм „Фросина“?

Учениците истражуваат на интернет и добиените информации ги запишуваат на листови. Наставникот ги мотивира и ги поддржува. Откако ќе завршат со истражувањето, ги презентираат добиените сознанија пред останатите.

Во оваа активност има интеграција со предметите Информатика, Македонски јазик и Англиски јазик.

Рефлексија

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик, Информатика

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
 придонес во активностите во група или самостојно;
 активно учество во изведбените активности;
 придонес во изведувањето на заклучоците.

ПОПУЛАРНА МУЗИКА

Содржина: Видови музика

Поими: поп-музика, рок-музика, рап-музика

Стандарди: Го идентификува видот на музиката која ја слуша врз основа на композициите кои претходно ги слушал/-а.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот прикачува на табла неколку постери од познати актуелни поп пејачи. Ги поттикнува учениците да кажат каква музика изведуваат пејачите за да се открие наставната содржина за часот.

Потоа наставникот зборува за омилените пејачи од неговите тинејџерски години и презентира звучни примери.

Наставникот и учениците ја дефинираат популарната музика според исказите на учениците.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Популарната музика е најслушан жанр на музика, посебно кај младата популација. Најчесто е лесна за слушање, со едноставни мелодии и певливи рефрени. Ја изведуваат пејачи, пејачки, бендови, а може и поголеми состави (пр. оркестар или хор).

Има многу поджанрови (различни стилови) во популарната музика како што се: поп, рок, рап, хип-роп, електронска музика, џез, фанк, латино, диско-музика и др.

Наставникот им објаснува на учениците за македонска поп музика, за познати изведувачи во минатото и денес. Ја најавува песната „За овој свет“ од најголемата македонска музичка ѕвезда во регионот, Тоше Проески, и раскажува за неговиот живот и дело. Ги насочува учениците да го слушаат текстот и мелодијата на песната.

Тоше Проески: За овој свет
<https://youtu.be/RHHAdQfcNhY>

По проследувањето на звучниот пример, се дискутира за текстот и пораката од песната.

Наставникот им објаснува на учениците дека светските поп изведувачи се многу популарни насекаде во светот. Ги насочува учениците кон следниот звучен пример и им објаснува дека тоа е поп песна, која всушност е филмска музика, односно насловна песна од истоимениот филм.

Адел: Скајфол (Skyfall)

<https://www.youtube.com/watch?v=DeumyOzKqgl>

По проследување на звучниот пример, учениците ги искажуваат впечатоците од композицијата и го објаснуваат карактерот (текст, темпо, начин на изведување).

Наставникот ги насочува учениците кон следната композиција и им објаснува за најголемиот натпревар на популарна музика во Европа, Евровизија. Набројува некој од претставниците на нашата држава. Нагласува дека земјите од регионот имале впечатливи настапи, а еден од таквите настапи е следниот звучен пример.

Хари Мата Хари: Лејла

<https://www.youtube.com/watch?v=Zz24GrITV8o>

Наставникот им објаснува на учениците дека понекогаш поп-песните можат да имат и фолклорни мотиви, како што е примерот со претходната и следната песна.

Хорот на Ида Келарова – соло изведба на Ана Марије Багарова

<https://youtu.be/ffPNB3RScAM>

Наставникот им објаснува на учениците за рок-музика, која е дел од популарната музика. Карактеристично за неа е што има нагласен ритам, како и употребата на електрични гитари. Иако има многу познати композиции од пејачи и групи, звучните примери се детски песни во рок-изведба.

АУТ – Петар Ѓуревски

<https://www.youtube.com/watch?v=3u8AvOo38iM>

Dream team: Na lini të jetojmë/Друм тим: Оставете нè да живееме

<https://youtu.be/wNtrEC9ABuA>

Забелешка:

Содржината за популарна музика може да се реализира на два часа, со тоа што на учениците ќе им се даде можност да ја споделат својата омилена песна. Исто така, може да се реализираат и игровни активности или на крајот на часот како завршен дел или како посебен час.

Завршни активности -извлекување заклучок:

Активност 2. Следи го танцовачкиот лидер

На претходниот час наставникот ќе ги насочи учениците да ја одберат својата омилена поп-песна и да осмислат едноставна кореографија на истата. На наредниот час учениците ги презентираат своите омилен песни. Секој ученик кажува накратко за својата омилена песна и танцува со своја кореографија, а останатите го следат со танцување.

Активност 3. Еко-рок бенд (интеграција со Техничко образование)

Наставникот дава насоки учениците да донесат материјали за рециклирање за изработка на инструменти (пластични шишиња, стари тенџериња, пласични туби и сл.). На часот по Техничко образование се изработуваат инструменти. Во оваа активност се употребуваат изработените инструменти, односно се пушта музика, а со инструментите се придружува.

Активност 4. Замрзнат танц

Наставникот дава насоки за активността. Пушта популарна музика и ги мотивира учениците да танцуваат. Ја стопира музиката неочекувано, а учениците треба да застанат во положбата во која се затекнале. Потоа музиката продолжува, а постапката се повторува неколку пати.

Активност 4. Музичко столче

Наставникот реди столчиња на подиумот за танцување во училницата. Учениците се наредени во круг околу столчињата. Бројот на столчиња е за еден помалку од бројот на ученици. Наставникот пушта музика и учениците танцуваат околу столчињата. Кога наставникот ќе ја запре музиката, секој од учениците треба да седне на столчето, а за еден ученик ќе нема столче и тој излегува од играта. Постапката се повторува до последните двајца ученици, т.е. кога ќе остане само едно столче. Последниот ученик кој што ќе седне е победник.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи.

Меѓупредметна интеграција: Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
 придонес во активностите во група или самостојно;
 активно учество во изведбените активности;
 придонес во изведувањето на заклучоците.

ТРИДЕЛНА ФОРМА

Содржина: Музички изразни средства

Поими: триделна форма АБА

Стандарди: Идентификува делови на триделна форма АБА.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги поттикнува учениците да испеат песна (дводелна) која ја знаат од претходно. Потоа ги насочува кон анализа на песната и потсетување на претходното знаење за дводелна песна - строфа и рефрен. Наставникот ги поттикнува учениците да се присетат и на други песни кои имаат строфа и рефрен. Песните се пеат и се коментира нивната дводелност.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Потоа, наставникот ја свира на инструмент песната „Светкај ѕвездичке”. Песната се обработува (повторува) со ноти и текст. Откако учениците ќе ја усвојат, наставникот ги насочува да направат анализа колку делови има песната. Се одбележуваат деловите и учениците ја воочуваат триделноста (АБА).

СВЕТКАЈ СВЕЗДИЧКЕ

Свет - кај свет-кај ѕвез-ди - чке, ти на не - бо ви - со - ко. **A**

Сон-це и Ме- се- чи- на со те- бе се се- кој ден. **B**

Твој-та сјај - на свет-ли - на ра - дост бу - ди вол - шеб- на **A**

Песната се пее неколку пати, а наставникот ги насочува учениците да додадат динамички знаци, да ја пејат во различно темпо, делот А да го пејат легато (споено), а делот Б стакато (отсечно).

Потоа наставникот им објаснува на учениците дека овој пример е стара француска песна, но дека е препеана на многу јазици и дека е една од најпопуларните детски песни. Оваа песна била инспирација за композиторот В.А.Моцарт да компонира клавирска композиција - Тема со варијации. Наставникот ги насочува учениците да ја проследат композицијата, притоа да ја воочат триделноста во секоја варијација.

Моцарт - Варијации “Ah, vous dirai-je, maman”
<https://www.youtube.com/watch?v=Ezvj-De6bxY>

Наставникот ги подготвува учениците за слушање на композицијата „Дивиот јавач” од композиторот Роберт Шуман. Им објаснува дека тоа е клавирска композиција, а самиот наслов ни дозволува да ја доживееме композицијата на свој начин. Ги насочува учениците да внимаваат на формата на композицијата, односно ги насочува да откријат колку делови има.

Звучен пример: Шуман - Дивиот јавач
<https://youtu.be/wUrz5rtBp7l>

The image displays a musical score for Mozart's 'Ah, vous dirai-je, maman' variations. It consists of five systems of music, each with a treble clef staff and a bass clef staff. The first system starts with a treble clef staff containing a melody and a bass clef staff with accompaniment. Dynamics markings include *mf* and *sf*. Fingerings are indicated by numbers 1-5. The second system continues the melody and accompaniment. The third system features a treble clef staff with a melody and a bass clef staff with accompaniment. The fourth system continues the melody and accompaniment. The fifth system concludes the piece with a treble clef staff and a bass clef staff. The score is marked with various dynamics and fingerings throughout.

Наставникот ги насочува учениците на дискусија во врска со триделноста на композицијата. Потоа ја споделува партитурата од композицијата и им објаснува на учениците дека нотите за пијано имаат два реда паралелно, еден за дестана и еден за левата рака. Уште еднаш ја пушта композицијата и покажува на деловите паралелно со аудиопримерот. Поставува дополнителни прашања за темпото и динамиката на композицијата и изразните средства - стакато и легато.

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Наставникот поставува прашања: Кои композиции ги слушавме? Кој е композиторот на секоја композиција? Во кое темпо е секоја од композициите?

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи, клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темперирани инструмент.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ДУР МОЛ

Содржина: Музички изразни средства

Поими: дур/мол како карактер на музиката

Стандарди: Препознава музички изразни средства во слушаните композиции и ги именува со стручни изрази. Го опишува карактерот на слушаното дело и го поврзува со музички изразни средства преку кои е постигнат.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

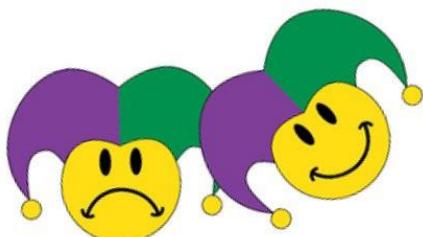
Активност 1:

Наставникот ги насочува учениците кон првата активност и им најавува дека ќе им отсвири две тонски низи од 8 тонови. Наставникот свири дурска и молска скала од еден ист тон. Им објаснува на учениците дека и двете низи започнуваат и завршуваат со ист тон, но ги поттикнува учениците да објаснат како им звучи. Учениците даваат свое видување.

Потоа наставникот ја свири песната „Светкај ѕвездичке“ во дурски тоналитет, па во молски. Учениците ја приметуваат разликата и одговараат. Наставникот ги прашува дали истиот текст одговара за првата и втората изведба и дали вториот пат песната треба да има друг текст. Учениците даваат предлози.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Наставникот им објаснува на учениците дека се работи за различен сооднос меѓу тоновите, па затоа звучи различно. Ги потсетува на изучената С-дур скала, како таа звучи свечено, херојски, весело. Им објаснува на учениците дека има и молски скали кои звучат тажно, нежно, плачливо, елегично.

Музиката понекогаш звучи свечено, весело, храбро, игриво, а некогаш тажно, елегично, нежно. Покрај темпото, динамиката, начинот на изведба и сл., за карактерот на музичкото дело голема улога има дали композицијата е напишана во дур или мол. Во една композиција може и да има одредени делови во дур или во мол (дурски и молски тоналитет).

Наставникот ги потсетува учениците на композицијата „Дивиот јавач“ од композиторот Роберт Шуман (од претходните часови - триделност). Ги насочува уште еднаш да ја слушнат и да воочат кога има промена на тоналитет (дур-мол). Наставникот им кажува на учениците дека тоа е поврзано со триделноста, првиот и последниот дел се во еден тоналитет, а средниот дел, поради контраст, е во друг тоналитет. Учениците треба, според звучноста, да препознаат.

Р. Шуман - Дивиот јавач
<https://youtu.be/wUrz5rtBp7I>

По завршувањето на композицијата, учениците дискутираат дали лесно го препознале тоналитетот дали воочуваат дур и мол. Заеднички се заклучува дека делот А е мол, а делот Б е дур.

Потоа наставникот ги насочува учениците кон нов звучен пример, односно тие треба да ги препознаат деловите во дур и мол (без да го претстави делото, да се задржи вниманието на тоналитетот).

В.А.Моцарт: Турски марш
<https://youtu.be/geER3iQD05k>

Наставникот ги повторува неколку пати првите две теми за учениците да ја воочат промената на тоналитетот. Потоа се слуша цела композиција. Учениците со помош на наставникот ги воочуваат деловите во мол и дур.

Наставникот им објаснува на учениците за слушаното дело. „Турски марш“ е едно од најпопуларните дела на В.А.Моцарт. Тој го напишал во 18 век кога во Виена, каде што живеел, било популарно сè што е турско. Во делот во композицијата, кој е во дур, е претставено биењето на големите турски тапани.

Наставникот и учениците уште еднаш внимателно ја слушаат композицијата. Наставникот ги насочува учениците на делот во дур (рефрен во рондо) да тропкаат со моливите на клупата во ритам, имитирајќи дека свират големи тапани.

По проследувањето на композицијата, наставникот поставува прашања на учениците:

Како ви се допадна композицијата?

Во кое темпо е?

Каква е динамиката на композицијата?

Каков е карактерот на композицијата?

Кој ја компонирал?

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Наставникот им објаснува на учениците дека оваа композиција е многу популарна и дека има многу преработки во различни стилови и за различни состави. Дури има и цртан филм на таа тема.

Цртан филм -Турски марш
<https://youtu.be/qJT6kPp-c3o>

Со повторно слушање на композицијата уште еднаш се утврдува промената на дур и мол. Рефлексијата на крајот од часот е преку неколку прашања од наставникот до учениците за утврдување на содржините од часот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи, клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темперирани инструмент.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

тема: Пееме, свириме и играме

1.Тема Пееме, свириме и играмe

Изведувачките музички активности кај учениците од училишна возраст се од големо значење за правилниот психофизички развој. Примарно, се развива вокалниот апарат, се подобрува говорот преку пеењето, се развиваат тактилните способности преку свирење на инструмент и координација при движење при танцување. Исто така, преку часовите за изведувачки активности учениците се запознаваат со детските, уметничките и народните песни. Преку изведбата се развиваат емотивните, естетските и моралните вредности, се запознава својата културна традиција и културата и традицијата на други народи.

Часовите по Музичко образование ги стимулираат сите видови учење затоа што се работи за интегрирано учење во стимулативна средина. Тоа придонесува и помага учениците да учат подобро и по другите предмети во училиштето и да ги унапредат способностите и вештините во другите сфери на живеење.

Темата Пееме, свириме и играмe е застапена со 18 часа. Интегрираниот модел на настава опфаќа неколку содржини во оваа тема, и тоа: Пеење песни по слух, Пеење по нотен запис, Свирење на детски музички инструменти, Музички игри и Музичко изразување и творење. Сите овие содржини се меѓусебно интегрирани, а интегрирани се и со темата Слушаме музика. Постои можност и за интеграција со останатите предмети кои се изучуваат. Низ ваквите содржини се усвојуваат основите на музичката писменост кои се учат искусно преку практична примена на изучените поими.

Во Прирачникот е даден методски пристап и предлог-активности за реализација на содржините. Покрај добрата подготвеност на наставникот, потребно е да обрне внимание и на следното:

- да ги поттикнува сите ученици подеднакво да се вклучат во изведувачките активности;
- да обрне внимание на правилна вокална техника и поставувањето (импостација) на гласот кај учениците;
- да ги насочува учениците на правилно совладување на техниката на свирење кај детските музички инструменти;
- да ја поттикнува креативноста кај учениците при создавање, импровизирање и др.
- да ги интегрира содржините со другите предмети за добивање на сеопфатно знаење;
- да ги поттикнува и да им помага на учениците во организирање на настани и настапи со научените изведби;
- да ги мотивира учениците да развиваат љубов кон својата традиција и почит кон традицијата на другите народи;
- да го воочи и развива музичкиот талент на учениците.

Резултати од учењето од оваа тема се:

1. пее детски, традиционални и уметнички песни по слух, со различен карактер и содржина;
2. свири на детски музички инструменти по слух, со правилна техника на свирење и со употреба на изучените музички елементи;
3. пее и свири едноставни мелодиски вежби по нотен запис, со употреба на изучените музички елементи;
4. учествува во музички игри и танци, со примена на изучените музички елементи.

ТРАЕЊЕ НА ТОНОВИТЕ И ПАУЗИТЕ

Содржина: Пеење по нотен запис

Поими: осмина нота, осмина пауза

Стандарди: Чита парлато едноставна мелодиска вежба со именување на тоновите со тактирање; пее едноставна мелодиска вежба со тактирање.

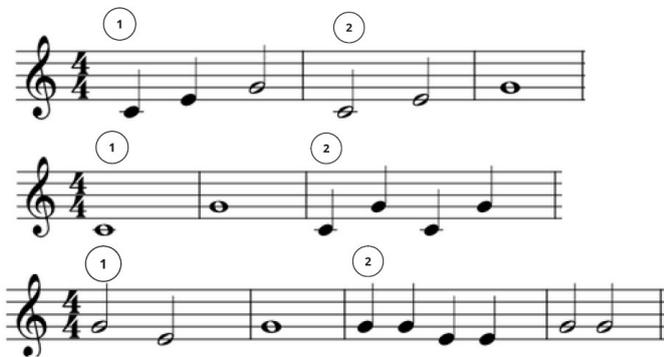
*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1:

Наставникот ги упатува учениците во воведната активност - музичката игра „Ехо“. Ги насочува да замислат дека се на планина и дека наставникот пее еден музички мотив во динамика форте, а учениците треба да бидат ехо, односно истиот мотив да го повторат во динамика пијано. Се пеат неколку мотиви, мелодиски и ритмички различни. Потоа наставникот ги насочува учениците да се присетат на особените на тонот (звук со определена висина, јачина, траење и боја). Учениците дискутираат за овие особини.

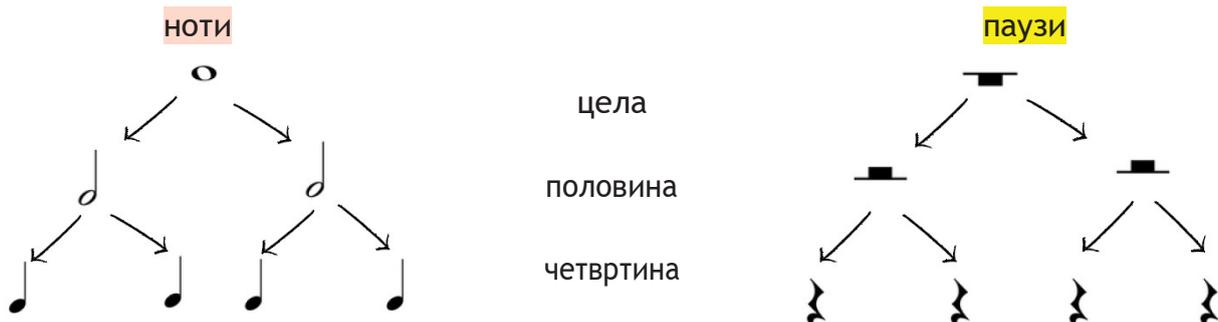
Потоа наставникот пее или свира два слични мотиви со тактирање, а учениците треба да воочат по што се разликуваат.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Учениците ги воочуваат разликите во врска со траењето на тоновите. Наставникот ги поттикнува да ги објаснат разликите и да ги повторат со пеење. Заедно повторуваат за траењето на нотите и го поврзуваат знаењето со примена во дадените примери.

Преку техниката Грозд учениците со помош на наставникот ги запишуваат траењата на нотите и паузите. Објаснуваат за начинот на тактирање.

Активност 2. Тактирање на ритмички вежби

Наставникот ги насочува учениците кон обработка на ритмичките вежби, односно кон примена на знаењата за траење на нотите и паузите. Се разгледуваат вежбите и се дискутира за вредностите на нотите и паузите. Се повторува за начинот на правилно тактирање. Може да се тактира групно, но добро е секој ученик да проба да тактира самостојно. Учениците може да сами да избератво кое темпо ќе ја тактираат вежбата. Вежбите можат да се изведуваат со детски ритмички инструменти или со плескање со рацете, кликање со прстите, потскокнување и сл.

1.

2.

3.

Активност 3. Музичка математика

Наставникот ги насочува учениците да ги решат музичките задачи. Решението треба да биде една нота или пауза. Покрај траењето на нотите, треба да се обрне внимание на математичките операции.

$\text{♩} + \text{♩} = \square$	$\text{○} - (\text{♩} + \text{♩}) = \square$
$\text{○} : \text{♩} = \square$	$(\text{○} : \text{♩}) + (\text{○} - \text{♩}) = \square$
$\text{▬} - \text{▬} = \square$	$\text{▬} - (\text{▬} + \text{♪}) = \square$
$\text{♪} + \text{♪} = \square$	$\text{○} : (\text{♩} + \text{♩}) = \square$
$\text{○} - \text{♩} = \square$	$(\text{♩} + \text{♩}) - \text{♩} = \square$

Активност 5. Ритмички диктат

Наставникот ги насочува учениците за активността - ритмички диктат. Учениците го делат редот од петолинието на 8 такта. Наставникот им кажува дека ритмички диктат се пишува на првата линија од петолинието затоа што се запишува само ритмот, односно траењето на нотите, а не мелодиската линија. Наставникот на неутрален слог ги тактира нотите, такт по такт, а учениците запишуваат со соодветни нотни вредности. Откако диктатот ќе се запише во тетратките, се проверува, а потоа се тактира.

Активност 6. Екологија и музика

Наставникот им дава задача на учениците да соберат пластични капачиња од шишиња. На секое капаче се лепи различна нота или пауза. Потоа се редат по различен редослед и се тактираат. Може да се додадат и тактови црти и да се направи ритмичка вежба со пластични капачиња. Така, пластичниот отпад ќе се користи како нагледно средство.

Воведни активности

-активирање на признаењата:

Наставникот ги насочува учениците да нацртаат приказ на траењето на нотите. Тоа може да биде со геометриски фигури, овошје, пица, работа со податоци (на бројна оска), во табела и сл. Наставникот ги поттикнува учениците за креативни решенија.

Наставникот дава насоки на учениците да состават ритмичка вежба, при што ќе ги употребат сите изучени нотни вредности. Секој ученик треба да ја тактира својата вежба.

Забелешка: Сите предложени активности се планирани да се реализираат на 3 часа според потребите и интересот на учениците. Некои активности, како на пример, ритмичкиот диктат или тактирање на ритмички вежби пожелно е да се повторуваат повеќе пати во текот на учебната година.

Дополнителни линкови од видеоматеријалите за утврдување на изучените содржини.

Траење на тоновите

(интеграција со англиски јазик,
информатика и математика)

<https://youtu.be/Lt-fYFq6uYI>

Тактирање

(интеграција со англиски јазик,
информатика и математика)

<https://youtu.be/4vZ5mlfZlgk>

<https://youtu.be/cHad-I5AJT0>

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи, клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темпериран инструмент, пластични капачиња.

Меѓупредметна интеграција: Математика, Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ДВОЧЕТВРТИНСКИ ТАКТ

Содржина: Пеење по нотен запис

Поими: ритам, такт, тактова црта, дводелен (2/4) такт, јако тактово време - јак удар, слабо тактово време - слаб удар.

Стандарди: Чита парлато едноставна мелодиска вежба со именување на тоновите со тактирање; пее едноставна мелодиска вежба со тактирање.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот ги дели учениците во групи и им споделува нотни записи од детски песни, клавирски партитури и сл. Ги насочува учениците да воочат како се организирани нотите (со тактови), каде се запишува тактот во секоја композиција?, што означуваат бројките?

Музиката композиција е составена од повеќе мали делови наречени **такты**. Тие се меѓусебно одвоени со вертикални линии наречени **такты црти**.

Видот на тактот се пишува на почетокот на композицијата веднаш по виолинскиот клуч. Горниот број означува колку тактови времиња има во еден такт, а долниот број означува која нота е мерна единица.

На крајот на композицијата се пишуваат две тактови црти, од кои втората е подебела.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Активност 2.

Наставникот ги поттикнува учениците да состават реченици од зборови кои имаат по два слога (пр. А-на пе-е пес-на). Се пишуваат повеќе реченици, а наставникот ги мотивира учениците да напишат што е можно подолги реченици со зборови од два слога. Потоа на секој слог се впишува по една четвртина нота. Се запишува како ритмичка вежба, а под секоја нота се впишува по еден слог. Секој збор се одделува со тактова црта. Се брои колку четвртини има во секој такт и се запишува тактот. Учениците ги читаат речениците со рамноделен ритам.

Наставникот им објаснува на учениците дека веќе е добиена една едноставна ритмичка вежба во двочетвртински такт. Како што во македонскиот јазик има акцентирање на првиот слог во зборовите со два слога така и во двочетвртински такт кој е составен од две тактови времиња првото време е јако (нагласено), а второто време е слабо (ненагласено).

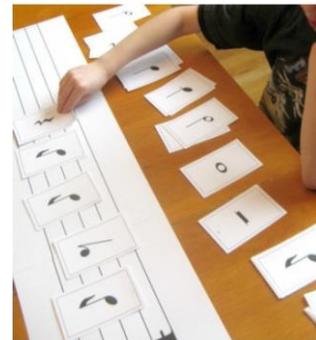

Двочетвртинскиот такт е дводелен рамноделен такт составен од две тактови времиња. Првото време е нагласено (јако), а второто тактово време е ненагласено (слабо). Збирот на нотните вредности во секој такт е две четвртини (два удари).

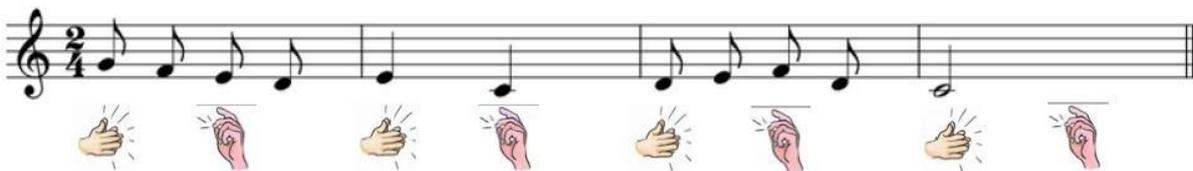
Активност 3.

Учениците изработуваат картички со сите изучени нотни вредности. Ги поставуваат во двочетвртински такт. Може да бидат поставени во петолиније или на една линија како ритмичка вежба. Потоа тактираат. Наставникот им поставува прашања: Дали може цела нота и пауза да има во двочетвртински такт? Колку осмини ноти најмногу може да има во еден такт?

Активност 4.

Наставникот ја свира или пее вежбата, а учениците тактираат според дадените симболи. На секое прво време плескаат со рацете, а на секое второ време пукаат со прстите. Потоа ја пеат и ја тактираат вежбата заедно.

Главни активности -искуствено учење:

Наставникот дава насоки за завршната активност. Активноста се изведува во парови. Секој ученик пишува ритмичка вежба од четири такта во двочетвртински такт. Ја менува својата вежба со друг ученик. Треба да се провери дали е точно напишана и да се истактира вежбата.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: нотни записи од детски песни, паритури од клавирски композиции, хамер во боја, пијано или друг инструмент.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Математика, Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ТРИЧЕТВРТИНСКИ ТАКТ

Содржина: Пеење по нотен запис

Поими: тричетвртински такт, јако тактово време - јак удар, слабо тактово време - слаб удар

Стандарди: Свири едноставни мелодиски вежби со изучените тонови и траења на ноти и паузи, со одредено темпо, динамика и артикулација.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот ги насочува учениците да воочат од колку слогови е секој збор во ритмичката вежба која ќе ја презентира. Наставникот тактира и ја изведува ритмичката вежба рамномерно секој слог.

За-пеј-те де-чи-ња ве-се-ло, ве-се-ло, троп-кај-те, из-број-те, так-то-ви вре-ми-ња.

Учениците со помош на наставникот ја тактираат вежбата парлато, а потоа ја пеат мелодиски и со текст. Потоа, се развива дискусија за видот на тактот и тактовите времиња.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Тричетвртински такт е триделен рамноделен такт. Има три тактови времиња, од кои првото време е јако, а второто и третото се слаби. Основна тактова мера е четвртина нота. Збирот на нотните вредности во секој такт изнесува три четвртини ноти.

Наставникот им посочува на учениците за начинот на тактирање.

Активност 2. Обработка на мелодиски вежби во тричетвртински такт
 Наставникот ги насочува учениците кон обработка на мелодиските вежби. Се разгледуваат, па се дискутира кои ритмички вредности се употребени. Вежбите најпрво се обработуваат парлато, а потоа се пеат мелодиски. Учениците ги препишуваат во тетратките со петолиние. Наставникот ги поттикнува учениците да додадат свој текст, притоа да внимаваат акцентирањето на зборот да се совпаѓа со јакото време во тактот. Наставникот им посочува на учениците, на кој начин се пишува текстот под нотите. Потоа учениците ги изведуваат мелодиските вежби со свој текст.

1.

2.

3.

Активност 2. Танцуваме во тричетвртински такт

Наставникот ги поттикнува учениците да се присетат на играта валцер. Им објаснува дека валцерот е напишан во тричетвртински такт. Се слуша звучен пример, а учениците придружуваат со детски ритмички инструменти. При второто слушање, танцуваат.

Д.Шостакович: Вториот валцер
<https://youtu.be/xtac0FxEfmQ>

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, цедеа со соодветна аудио- и видеосодержина, клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темпериран инструмент.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Математика.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
 придонес во активностите во група или самостојно;
 активно учество во изведбените активности;
 придонес во изведувањето на заклучоците.

ТОНСКА СКАЛА

Содржина: Пеење по нотен запис

Поими: тонови до1, ре1, ми1, фа1, сол1, ла1, си1, до2; тонска скала, С-дур скала

Стандарди: Пее едноставна мелодиска вежба со тактирање и применува елементи на нотно писмо

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот претходно подготвува 5 комплети со нагледни средства од напишано петолиние на хамер и цели ноти во кои е впишано името на тонот. Ги дели учениците во групи и им дава насоки да ги подредат по ред тоновите, секој на своето место во петолинието. Потоа се дискутира местото на тоновите, а посебно се обрнува внимание на тоновите фа, си и до2 (се дефинира местоположбата). Учениците ја пеат скалата, а наставникот ги придружува со инструмент. Тоновите се мешаат и може да се организира натпревар која група ќе ги нареди најбрзо.

Наставникот ги запишува тоновите на табла, а учениците ги препишуваат во тетратките.

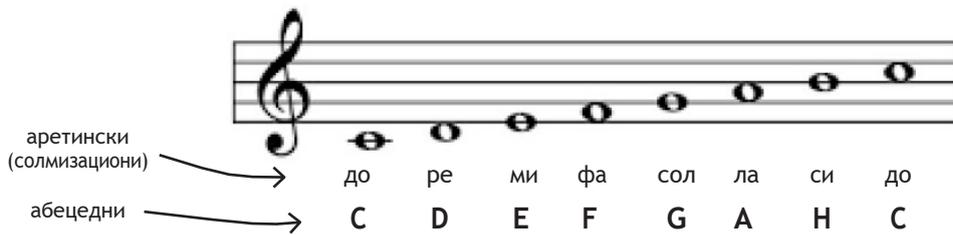

*Главни активности
-искуствено учење:*

Тонска скала е низа од 8 тонови во која првиот тон се повторува и како последен

Наставникот им објаснува на учениците за имињата на тоновите - до, ре, ми, фа, сол, ла, си и до. Тие се нарекуваат солмизациони, затоа што со нив се солфежира, односно се пеат тоновите. Уште се нарекуваат аретински, затоа што ги измислил музичкиот теоретичар Гвидо Аретински (Гвидо од Арецо) во 9 век. Тоновите се изведуваат на ист начин (со мали измени) секаде во светот.

Покрај аретинските имиња, тоновите имаат и абecedни имиња кои служат за теоретско именување на тоновите.

Активност 2. Поврзи ги имињата на тоновите

Наставникот по различен редослед ги впишува во една колона аретинските, а во друга колона абecedните имиња на тоновите. Учениците треба правилно да ги поврзат.

Активност 3. Мелодиски вежби

Наставникот ги презентира мелодиските вежби. Пожелно е учениците да ги препишат во тетратките. Се дискутира за висината на тоновите и за траењето. Најпрво вежбите се пеат парлато, па мелодиски. Вежбите се пеат на повеќе начини: наставникот пее два такта, учениците повторуваат, во групи индивидуално. Наставникот придружува со инструмент и посочува на правилна вокална техника при пеењето.

со отварање накартичките.

Активност 4. Игра со меморија

Се изработуваат 14 картички со аретински и абecedни имиња на тоновите. Со отварање на картичките се спојуваат парови - аретинско со абecedно име на тонот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: 5 комплети со нагледни средства, 14 картички со аретински и абecedни имиња на тоновите.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
наставни ливчиња, чек листи (листи за проверка).

ЕЛЕМЕНТИ НА ТОНСКАТА СКАЛА

Содржина: Пеење по нотен запис

Поими: тонови до¹, ре¹, ми¹, фа¹, сол¹, ла¹, си¹, до²; тонска скала, С-дур скала, стапало, тетракорд, цел степен, полустепен; абецедни имиња на тоновите

Стандарди: Препознава и именува елементи на скалата С-дур; применува елементи на нотно писмо.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот на неутрален слог пее кратки мелодиски фрази со по неколку тона нагоре или надолу, употребувајќи ги досега изучените нотни вредности, паузи, темпо и динамика, кажувајќи го само почетниот тон. Учениците ја повторуваат секоја фраза со именување на тоновите за на крај да се добие целосна вежба во С-дур. Учениците ја запишуваат вежбата во тетратките и потоа заедно ја солфежираат.

Наставникот им поставува прашања на учениците за редоследот на тоновите во тонската скала (на пример: Кој по ред е тонот сол?). Им објаснува на учениците дека секој тон си има свое место во тонската скала.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Стапало е местото каде што стои секој тон во тонската скала. Стапалата се бележат со римски броеви.

до	ре	ми	фа	сол	ла	си	до
C	D	E	F	G	A	B	C
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII(I)

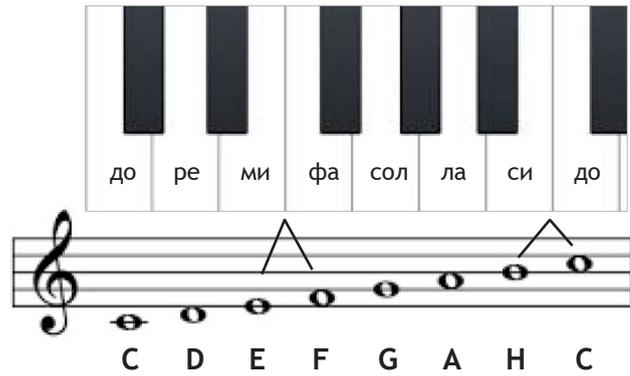
стапала →

Тон до тон во тон-ска ни-за ста-па-ла по ред . На-до-лу во и-ста ни-за тон до тон во ред.

Најпрво, наставникот ја пее цела вежба со ноти. Потоа пее четири такта, а учениците повторуваат. Наставникот ги пее следните четири такта, а учениците повторуваат. Потоа се пее цела вежба заедно. На ист начин се пее и со текст. Може да се пее во групи и индивидуално.

Степен е растојанието помеѓу два соседни тона во скалата. Степенот може да биде цел и полустепен. Во дурската тонска скала полустепените се помеѓу третото и четвртото и седмото и осмото стапало, а останатите се цели степени.

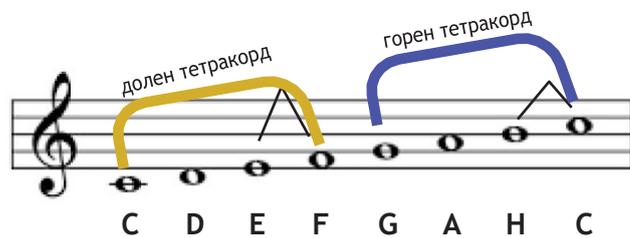

Наставникот претходно изготвува постер (како погоре) или им објаснува на учениците што всушност значи цел и полустепен. Ги насочува учениците да воочат на кои места се полустепените и поврзаноста со клавијатурата (меѓу ми и фа и си и до нема црна клавиша, значи е најмало тонско растојание во темперираниот тонски систем).

Се обработува мелодиската вежба и се воочуваат полустепените.

Кога скалата ќе се подели на два еднакви делови, се добиваат две групи од по четири тонови кои се нарекуваат тетракорди. Во секоја скала има долен и горен тетракорд.

Се обработува мелодиската вежба и се воочуваат горен и долен тетракорд.

Активност 2.

Учениците добиваат картички со запишани кратки фрази во С-дур и ги пеат со помош на наставникот. Потоа учениците се делат во групи и од овие картички секоја група се обидува да состави логичен мелодиски редослед. На крај секоја група ја претставува својата мелодија со пеење или свирење и се дискутира за тоа која мелодија им звучи најдобро.

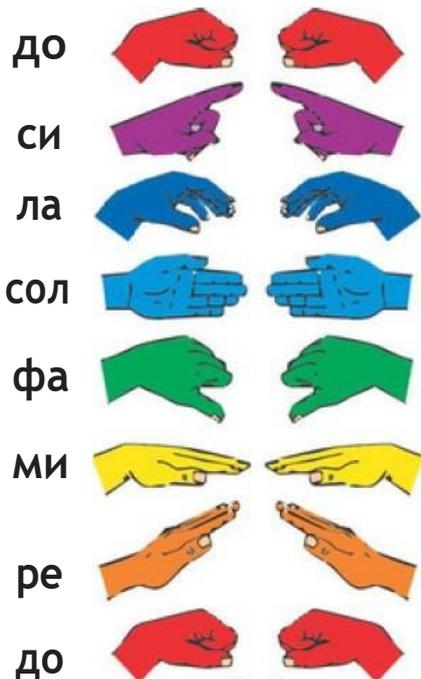
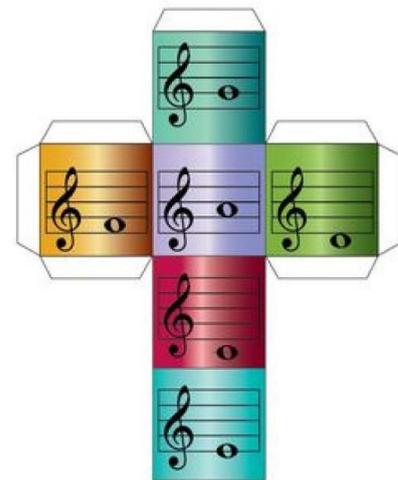
**Завршни активности
-извлекување заклучок:**

Активност 3.

Наставникот црта пет линии на под (може и надвор од училницата). Потоа со именување тонови пее кратки мелодиски фрази со 2 до 4 соседни тона нагоре и надолу, со скокови преку еден тон или повторување на еден тон. Учениците треба да ги претстават овие фрази преку движења врз петолинието, стапувајќи на точните позиции на тоновите (линии или празнини). Истата вежба може да се прави врз нацртана клавијатура или скалично претставена низа на тоновите од С-дур. Притоа се коментираат сите усвоени поими (тертакорд, степен, полустепен, стапало и др.)

Дополнителни активности:

Учениците изработуваат музичка коцка и на секоја страна има по еден тон. Коцката може да биде со различна големина. Служи за утврдување на местото на тоновите во петолинието. Активноста може да се реализира на овој час, но и на други часови како игра за загревање.

Дополнителни информации за наставникот

Во музичката педагогија се користи методот **Кодаљ** (по унгарскиот композитор и музички педагог Золтан Кодаљ). Со движење на раката визуелно се претставува висината на тоновите. Откако на учениците ќе им се претстави овој знаковен музички јазик, тој може да се примени при обработка на мелодиски вежби или при пеење кратки мотиви,. Постојат уште многу други интересни активности во рамките на Кодаљ методот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи , аудио- и видео записи со соодветна содржина, клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темпериран инструмент, хамер, картички.

Меѓупредметна интеграција: Математика, Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

ПЕЕМЕ И ИГРАМЕ

Содржина: Пеење песни по слух во опсег си мало -ре2

Поими: правилен пејачки став, вокална техника, интонација.

Стандарди: Применува елементи на нотно писмо во нотен запис.

Забелешка: При планирањето наставникот прави избор од предложените песни за содржината *Пеење песни по нотен запис*. Во продолжение следува вообичаена постапка и предлог активности при реализација на оваа содржина.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот ги поттикнува учениците на дискусија во врска со содржината на песната која треба да се обработува. Како воведна активност може да користат техники (Бура на идеи, Петоред, 5 зошто и сл.). Песната, според содржината, може да се поврзе со други предмети или да биде дел од интегриран наставен ден.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Методски пристап при обработка на песна по ноти:

- наставникот ги распејува учениците со С-дур скала и вежби за распејување;
- читање на текстот на песната и разговор за истиот;
- воочување на изучените елементи во нотниот текст (такт, опсег, траење на нотите и др.);
- парлато читање на нотниот текст;
- пеење со ноти (по делови и целосно);
- пеење на песната со правилна вокална техника и интонација;
- пеење со текст;
- пеење во група и индивидуално;
- придружба со детски ритмички инструменти;
- примена на темпо и динамика;
- пеење со инструментална придружба од наставникот.

Активност 2.

При обработка на песна, наставникот може да ги насочи учениците на следните активности:

- осмислување кореографија;
- ликовно изразување;
- драматизација;
- дебата во врска со содржината на песната;
- употреба на ИТ-алатки за аудиоснимање и изработка на анимиран спот;
- изработка на заеднички цртеж (хамер).

Завршни активности

-извлекување заклучок:

Песната се изведува со ноти и со текст. Учениците со самооценување даваат искази за успешноста на изведбата.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, инструмент, хамер и др.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Информатика, Ликовно образование, Природни науки, Англиски јазик, Техничко образование, Физичко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности.

Забелешка: Доколку наставникот направи избор на песна која не е застапена во Програмата, мора да внимава на опсегот, содржината, уметничката вредност на песната и таа да биде прилагодена на возраста на учениците. Песната треба да ги содржи изучените елементи на музичка писменост.

Пожелно е обработените песни да се повторуваат во текот на учебната година или да се подготви настап со соодветна кореографија, драматизација и костимографија која ќе ја осмислат учениците. Дел од предложените активности можат да се обработуваат и на часовите за *слободни ученички активности*.

ДРАГИ БАТО

Дра - ги ба - то, дра - ги ба - то, спи - еш ли? спи-еш ли?
 Сво-на ко-га сво - нат сво на ко-га сво -нат динг, данг, донг, динг, данг, донг.

Драги бато е една од најпопуларните детски песни во светот. Наставникот ги поттикнува учениците да истражуваат на кои јазици е испеана оваа песна. Дополнителни предлог - активности: цртеж според текстот (Ликовно образование), изработка и изведба на куклен театар (Техничко образование), пеење на песната на повеќе јазици.

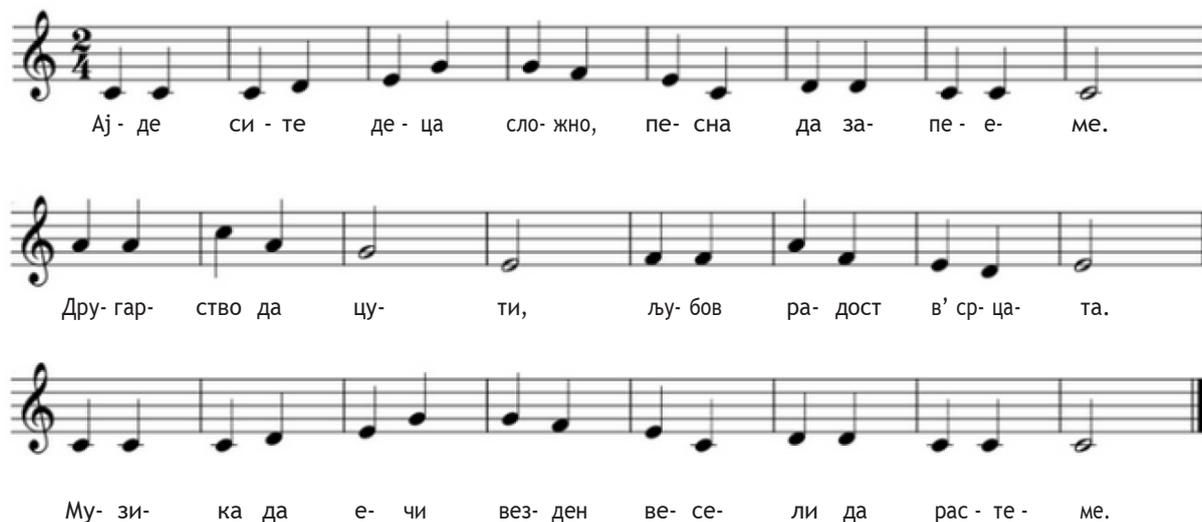
ПЕСНА ЗА ТОНОВИТЕ

ДО са-ка до-ру-чек РЕ ре-пе-те МИ пи-е мно-гу мле-ко ФА са-ка СОЛ
 ЛА са-ка ли-мо-на-да СИ са-ка чо-ко-ла-до си-те са-каат е-ден ша-рен сла- до- лед

Песна за тоновите наставникот може да ја користи за распејување на учениците на почетокот на часот, заедно со скалата C-dur.

ДЕЦА РАСПЕАНИ

Ај - де си - те де - ца сло - жно, пе - сна да за - пе - е - ме.
 Дру - гар - ство да цу - ти, љу - бов ра - дост в' ср - ца - та.
 Му - зи - ка да е - чи вез - ден ве - се - ли да рас - те - ме.

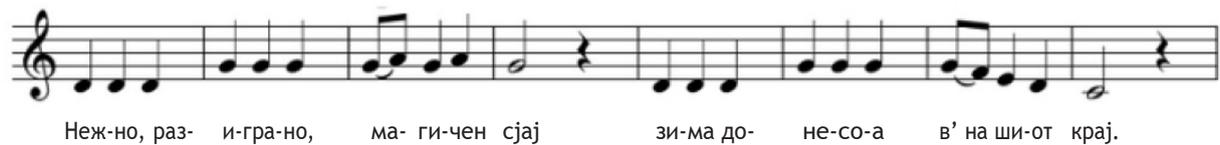
ЕСЕНСКА УБАВИНА

Лист по лист па-ѓа од ли-па-та, е-сен-та е-ве ни до-а-ѓа,
 Жол-то о-бле-че-на и вр-неж-ли-ва пло-до-ви е-сен-ски до-не-се.
 По-зла-те ри-до-ви по-ли ња жол-та у-ба-ви-на е-сен-ска.

НОВОГОДИШНА

Е-лка-та на-ки-те-на, ра-дост но-си го-ле-ма,
 Но-ва-та-го-ди-на са-мо што не при-сти-гна.
 Жел-би без-број чес-тит-ки за но-ви сре-ќни де-но-ви,
 у-спе-си, ра-ду-ва-ња во це-ла но-ва го-ди-на.

ВАЛЦЕР НА СНЕГУЛКИТЕ

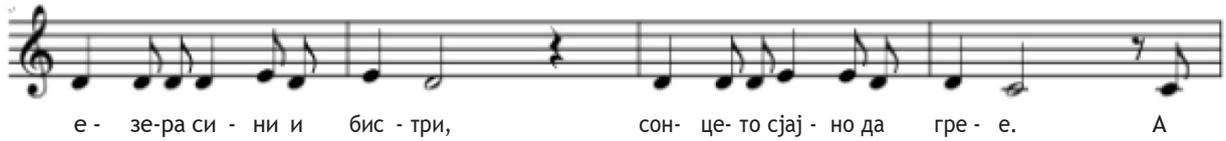

ПРОЛЕТНА ПЕСНА

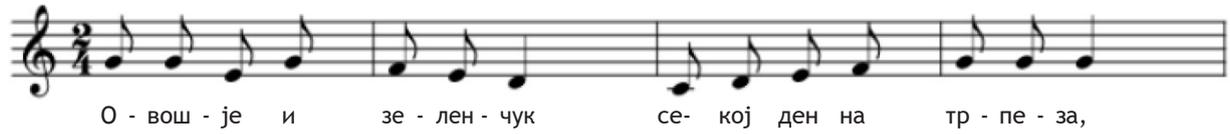

ЕКОЛОШКА ПОРАКА

ЗДРАВА ХРАНА

MARY HAD A LITTLE LAMB

ПЕЕМЕ И ИГРАМЕ

Содржина: Пеење песни по слух во опсег си мало - ре2

Поими: правилен пејачки став, вокална техника, интонација

Стандарди: Пее најмалку три (3) песни за деца и/или популарни песни во опсег си мало - ре со правилна вокална техника; пее песни по слух со текст, индивидуално и во група, во одреден ритам и интонација, со одредено темпо и динамика и нивни промени.

Забелешка: При планирањето наставникот прави избор од Програмата за содржината Обработка на песни по слух. Во продолжение следува вообичаена постапка и предлог-активности при реализација на оваа содржина.

Воведни активности
-активирање на предзнаењата:

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот ги поттикнува учениците на дискусија во врска со содржината на песната која треба да се обработува. Како воведна активност може да користат техники (Бура на идеи, петоред, 5 зошто и сл.). Песната, според содржината, може да се поврзи со други предмети или да биде дел од интегриран наставен ден.

Главни активности
-искуствено учење:

Методски пристап при обработка на песна по слух:

- наставникот ги распеејува учениците со С-дур скала и вежби за распеејување;
- слушање на песната;
- разговор за содржината на песната и воочување на карактерот и жанрот;
- обработка на песната по делови (строфа, рефрен);
- пеење на песната со правилна вокална техника и интонација;
- меморирање на текстот;
- пеење во група и индивидуално;
- придружба со детски ритмички инструменти;
- примена на темпо и динамика;
- пеење со инструментална придружба од наставникот.

Активност 2.

При обработка на песна наставникот може да ги насочи учениците на следните активности:

- осмислување кореографија;
- ликовно изразување;
- драматизација;
- дебата во врска со содржината на песната;
- употреба на ИТ-алатки за аудиоснимање и изработка на анимиран спот;
- изработка на заеднички цртеж (хамер).

Завршни активности

-извлекување заклучок:

Учениците дискутираат за изведбата на обработената песна и даваат свое мислење за успешноста на изведбените активности (пеење, свирење, танцување). Може да се одбере најдобар/најдобра пејач-/ка, танцовач-/ка и др., со вклучување на сите ученици при изборот. Притоа, наставникот ги поттикнува да користат соодветни музички изрази за да го искажат своето мислење и својот став.

Рефлексција:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи со соодветна содржина, инструмент, хамер.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Информатика, Ликовно образование, Природни науки, Англиски јазик, Техничко образование, Физичко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности.

Забелешка: Доколку наставникот направи избор на песна која не е застапена во Програмата, мора да внимава на опсегот, содржината, уметничката вредност на песната и таа да биде прилагодена на возраста на учениците.

Пожелно е обработените песни да се повторуваат во текот на учебната година или да се подготви настап со соодветна кореографија, драматизација и костимографија која ќе ја осмислат учениците. Дел од предложените активности можат да се обработуваат и на часовите за слободни ученички активности.

Препорачани композиции за реализација на темата:

Калеш Анѓо - линковите се дадени во темата Слушаме музика
<https://youtu.be/0CouXUNm6Ek> – Некст тајм и Лозано: Ја излези Ѓурѓо
<https://www.youtube.com/watch?v=bzsKjdCYF2Q> – Никнало цвеќе шарено.
<https://youtu.be/Cclx-3UwUH8> – Некст тајм: Јовка Кумановка
<https://youtu.be/388Q44ReOWE> – Action Songs for Children - Move and Freeze (интеграција со англиски јазик).
https://youtu.be/6QObE0zvN_E – KIDZ BOP Kids - Make Some Noise (Dance Along)
https://www.youtube.com/watch?v=4KbaJ_FWgHE&t=1217s - 32 – Dakika Kesintisiz Çocuk Diskosu Şarkıları/32 детски диско песни на турски јазик
<https://youtu.be/Vik2jMfjq24> – Princesha Morina - Ne katun ka çka ska Muzikli Stilin kshtu e kam/
 Принцеза Морина - Мојот музички стил

Пеење и движење на музика (по избор на наставникот, според гласовните можности и индивидуални карактеристики на учениците) Детски песни

<https://www.youtube.com/watch?v=oVMuU7xglWE> – Ања Ветерова: Ео, Ео.
<https://www.youtube.com/watch?v=3SlpiDdKOfl> – Дајте музика: Црни, жолти, бели.
<https://www.youtube.com/watch?v=hHJxrpq37mYk> – Шарени ноти: Ако е тајна.
<https://www.youtube.com/watch?v=x9DqQZ0AADY> – Супер ѕвезда 2011, Македонка Петреска: Луда журка.
<https://www.youtube.com/watch?v=3u8AvOo38iM> – Петар Ѓуревски: АУТ.
<https://youtu.be/7jM7JDRa-cc> - Günaydın Çocuklar - Can Dostlar (Film Müziği)/Добро утро деца – Драги пријатели (звучен запис), турски јазик.
<https://www.youtube.com/watch?v=WvPLEcqY23o> – Дарија Врачевиќ: Подигни глас (српски јазик).
<https://www.youtube.com/watch?v=TTkVFahPT1A> – Gradski Dječiji Hor - Bosna i Hercegovina/ Градски детски хор - Босна и Херцеговина. на албански јазик:
<https://www.youtube.com/watch?v=Vik2jMfjq24> – Në katund ka çka nuk ka/Во село има и тоа што нема.
<https://www.youtube.com/watch?v=PzDOUcM3N4A> – Kush i hongër petullat/Koj ги изеде мекиците.
<https://www.youtube.com/watch?v=ko9HPy5fuvl> – Ditëlindja/ Роденденот.
<https://www.youtube.com/watch?v=jBNiRWcV3IU> – PRINCES KROFNE - Ritam srca/Принцес крофни - Ритамот на срцето (босански јазик).
<https://www.youtube.com/watch?v=ULCaiHLcTms> - Фестивал „Чаворикано суно“ (песна по избор на наставникот).

СВИРЕЊЕ НА ДЕТСКИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Содржина: Свирење на детски музички инструменти

Поими: тонови до1, ре1, ми1, фа1, сол1, ла1, си1, до2; тонска скала, С-дур скала, стапало, тетракорд, цел степен, полустепен; абецедни имиња на тоновите; ритам: такт, тактова црта, дводелен (двочетвртински, 2/4) такт, триделен (тричетвртински, 3/4) такт, јако тактово време - јак удар, слабо тактово време - слаб удар, осмина нота, осмина пауза.

Стандарди: Повторува кратки ритмички и мелодиски целини по слух; свира кратки ритмички вежби по нотен запис со една линија; свира едноставни мелодиски вежби со изучените тонови во одреден ритам, со правилна техника по нотен запис со, одредено темпо и динамика.

Забелешка: При планирањето наставникот прави избор од предложените вежби за свирење на детски музички инструменти. Пожелно е детските музички инструменти да се користат и за придружба на песни, при слушање композиции или за слободно импровизирање.

Воведни активности
-активирање на предзнаењето:

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот свира кратки ритмички мотиви, а учениците ги повторуваат. Потоа, еден ученик свира еден мотив, следниот ученик го повторува и додава уште еден мотив и така продолжуваат по ред и останатите ученици. Оваа вежба е наменета за развивање на музичка меморија и насочено внимание.

Главни активности
-искуствено учење:

Методски пристап при обработка на вежби со детски музички инструменти:

- наставникот ги насочува учениците да ја разгледаат вежбата;
- се вочуваат сите изучени елементи на музичка писменост (тонови, траење на нотите и паузите, такт, ритам и др.);
- ако вежбата е за еден инструмент, учениците ја изведуваат заедно, а потоа индивидуално;
- ако вежбата има повеќе инструменти, учениците се делат во групи, се разработува секој инструмент одделно;
- вежбата се свира заедно и се внимава на усогласувањето, односно на точна ритмичка и мелодиска изведба;
- на вежбата се додаваат знаци за темпо и динамика и се изведува според знаците.

Активност 2.

Се формираат неколку групи за изведба на иста вежба. Учениците меѓусебно ја оценуваат изведбата, притоа давајќи усна повратна информација во која користат стручни поими.

Активност 3.

Наставникот ги поттикнува учениците да додадат текст на ритмичките и мелодиските вежби, притоа да внимаваат правилното акцентирање на зборот да се совпаѓа со јаките и слабите тактови времиња.

Завршни активности-извлекување заклучок:

Сите обработени вежби се изведуваат на крајот од часот.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?

Средства: детски музички инструменти

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Информатика, Техничко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности.

Забелешка: Пожелно е обработените вежби да се повторуваат во текот на учебната година или да се подготви и реализира настап. Дел од предложените активности можат да се обработуваат и на часовите за слободни ученички активности.

Ритмички вежби

Ритмичките вежби се изведуваат со ритмички детски инструменти (дајре, триангл, чинели, кастањети, барабанче, тропкалки). Може да се изведуваат и со инструменти кои ги изработиле учениците или, пак, движење на телото (на пример: плескање со рацете - половина нота, тропкање со нозете - четвртина нота, пукање со прстите - осмина нота).

1.
2.
3.
4.
5.

Аранжмани за детски музички инструменти

Аранжманите се наменети за мелодиски и ритмички детски инструменти. Тоновите во петолинието можат да се изведуваат со ксилофон блок флејта, металофон или друг мелодиски инструмент (пијано, виолина, флејта). Делниците на една линија се наменети за ритмички инструменти.

1.
2.

3.

Musical score for exercise 3. It consists of three staves. The top staff is in treble clef with a 2/4 time signature, containing a melody of eighth and quarter notes. The middle and bottom staves are in bass clef with a 2/4 time signature, providing a piano accompaniment of quarter and eighth notes.

4.

Musical score for exercise 4. It consists of three staves. The top staff is in treble clef with a 3/4 time signature, containing a melody of quarter and eighth notes. The middle and bottom staves are in bass clef with a 3/4 time signature, providing a piano accompaniment of quarter and eighth notes.

5.

Musical score for exercise 5. It consists of three staves. The top two staves are in treble clef with a 3/4 time signature, containing two melodic lines. The bottom staff is in bass clef with a 3/4 time signature, providing a piano accompaniment of quarter and eighth notes.

ЕКОЛОШКИ ОРКЕСТАР

Содржина: Музичко изразување и творење

Поими: слободно музичко изразување, творење/создавање

Стандарди: Свири на детски музички инструменти како придружба на изучените песни и вежби, креира кратки мотиви и фрази со ритмички и мелодиски инструменти во музичките игри и музичките приказни.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот и учениците претходно прават план за изработка на еколошки инструменти. Се набавуваат материјали (пласични шишиња, зрнести плодови, каменчиња, копчиња, чаши, бои, хартија, лепак и др.) и се изработуваат инструменти.

Предлози за инструменти:

- стаклени чаши се полнат со различна количина на вода. Во секоја чаша се става различна прехранбена боја. Се добива воден ксилофон кој со дотурање вода се штима според темперирааниот систем. Звукот се добива со удирање на чашите со лажичка;
- пластични шишиња во кои се става песок, ориз, каменчиња, пченка и сл.;
- пластични чаши кои се превртуваат и се удира по дното.

Учениците даваат свои предлози. Се изработуваат инструментите, а учениците го опишуваат звукот кој се добива.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Активност 2.

Откако ќе се изработат музичките инструменти, наставникот повикува еден ученик (солист) да отсвири кратки ритмички мотиви или фрази, а останатите ученици да ги повторат на ист начин на своите инструменти (оркестар). Наставникот ги поттикнува учениците да бидат во улога на солисти.

Активност 3.

Наставникот дава насоки за активноста. Учениците застануваат во круг. Еден ученик започнува со еден ритмички мотив. Следниот ученик треба да го повтори и да додаде уште еден мотив (во траење од еден такт). Така сите ученици натаму го свират претходното и дополнуваат со свој мотив. Ако некој ученик згреша, излегува од кругот и играта почнува од почеток. Победник во играта е ученикот што нема да направи грешка во повторувањето.

Активност 4.

Учениците одбираат една детска песна и осмислуваат аранжман. Наставникот ги насочува да се поделат во неколку групи според звукот на изработениот инструмент (мек, остар, гласен, тивок и сл.). Учениците се договараат која група ќе свири во првиот дел, која група во вториот дел, или сите заедно. Исто така, се договараат која група на инструменти свири на прво време и второ време и сл. Со ова, покрај што учениците сами создаваат аранжман, ги повторуваат и утврдуваат веќе стекнатите знаења за траење на нотите, музички форми, тактови и др.

*Завршни активности
-извлекување заклучок:*

Активност 4.

Учениците со меѓусебно оценување избираат најдобар инструмент во неколку категории:

- инструмент со најпријатен звук;
- најкреативна изработка;
- најоригинален инструмент;
- најеколошки инструмент.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: Стаклени чаши, лажичка, пластични шишиња и чаши, природни материјали.

Меѓупредметна интеграција: Техничко образование, Ликовно образование, Природни науки.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности.

МУЗИКА И ДВИЖЕЊЕ

Содржина: Музичко изразување и творење

Поими: слободно музичко изразување, творење/создавање

Стандарди: Создава и изведува едноставни кореографии и движења за музички игри и драматизации, соодветно на карактерот на музиката.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот презентираа фрагменти музика од различни жанри. Учениците танцуваат според музиката а на главата имаат харитени марамчиња. Кој ќе издржи најдолго со марамчето на глава е победник.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Активност 2.

Наставникот прави избор од 4 композиции од различни жанрови (од програмата): народна, популарна, детска и класична композиција. Со ливчиња со симболи ги дели учениците во 4 различни групи и секоја група избира по една композиција. Учениците имаат задача да осмислат кореографија во која ќе пеат, ќе танцуваат, а може да употребуваат и ритмички детски инструменти. Секоја група работи посебно и го планира својот настап со едноставна кореографија. Потоа, се изведуваат кореографиите. Додека една група настапува, другите ученици се публика, но и тие танцуваат за поддршка. На крајот од секој настап се добива аплауз.

По завршувањето на активността, секоја група дава оцена за другите групи во неколку категории: автентичност во изведбата (според жанрот), драматизација (според текстот, карактерот), усогласеност на движењата. Секоја оцена се образложува со аргументи.

Активност 3.

Наставникот дава насоки за активноста. Учениците стојат во круг. Еден ученик стои во средина. Останатите ученици во кругот танцуваат според насоките кои ги дава друг ученик, но скришно. Ученикот во средината треба да открие кој ги дава насоките за танцување.

Наставникот може да избере различни жанрови музика за танцување.

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Активност 4.

Наставникот демонстрира видеозапис од *Ритам игра со рок, хип-хоп, латино ритам и диско*, а учениците со пластични канти, стапчиња, тропалки и сл. го повторуваат ритамот. Можат да се користат и претходно изработените инструменти или два моливи и да се тропка на клупа.

<https://www.youtube.com/watch?v=0wuh7NPeB6Q&list=RDgmXuTShhAgo&index=21>

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи, пластични канти, стапчиња, хартиени марамчиња.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик, Физичко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

МУЗИЧКИ ИГРИ

Содржина: Музички игри

Поими: пеење, играње, танцување, популарни танци.

Стандарди: чествува во музички игри со пеење и свирење на детски музички инструменти; искажува свое мислење за успешноста на изведбата.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата::*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот ги поттикнува учениците на разговор во врска со нивниот омилен музички настан кој го проследиле во живо или на телевизија. Учениците го опишуваат настанот. Наставникот ги поттикнува со прашањата: Кој настапуваше? Дали покрај музика имаше танцување, костимографија, сценографија? Зошто ви се допадна?

*Главни активности
-искуствено учење:*

Активност 2.

Наставникот ги дава насоките за следната активност. Најпрво, учениците заедно со наставникот избираат песна која ја знаат сите ученици. Во училницата има три одбележани места: пеење, танцување и свирење. Учениците се делат во три групи и секоја група застанува на определеното место. Кога ќе почне музиката, учениците од едната група пеат, учениците од втората група придружуваат со детски ритмички инструменти, а оние од третата група танцуваат. На даден знак, групите се менуваат.

Измените се прават три пати, така што секој ученик учествува во сите три групи. На крајот од композицијата учениците треба во исто време да пеат, да танцуваат и да се придружуваат со инструменти (може и моливчиња или други предмети со кои може да се држи ритам или, едноставно, со плескање со рацете).

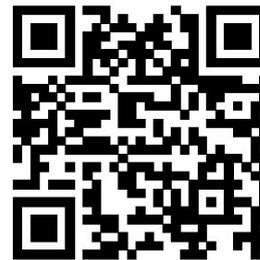
Наставникот за цело време ги координира групите, дава знак за промена, им помага на учениците во осмислување на движењето и сл.

На крајот на изведбата учениците го коментираат својот настап, колку бил успешен, што треба да се подобри и сл. Потоа, уште еднаш се изведува композицијата.

Активност 3.

Наставникот презентира видеоматеријал со тактирање на познат музички хит каде што песната се придружува со тропкање со нозете, пукање со прстите, плескање со рацете (body percussion). Меѓутоа, сето тоа е добро организирано со точни ритмички целини претставени со ноти. Учениците го проследуваат видеото и ги изведуваат движењата. Потоа одбираат друга песна и осмислуваат движења кои треба да ги претстават ритмички и да ги одбележат со симболи.

<https://youtu.be/Zuuf6d9gWqg>

Активност 4. Подиум за танцување

Учениците, на весници поставени на подот, изведуваат движења со нозете и рацете, следејќи ја музиката што им ја пушта наставникот. При промена на музиката (промена на музичките изразни средства или видот на музиката), учениците го свиткуваат весникот на половина, па на четвртина итн. Притоа, учениците мора да останат на весникот.

Завршни активности -извлекување заклучок:

Учениците дискутираат за музичките игри, за тоа колку успешно се изведени, што се утврди преку нив од изучениот материјал, колку им беа забавни. Наставникот ги поттикнува во слободното време да осмислуваат кореографии или да осмислат свои музички игри и кои ќе ги претстават пред останатите ученици.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?
3. Што научивте?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио и цедеа со соодветна аудио- и видеосодржина, клавир/пијанино/електрично пијано или некој друг музички темпериран инструмент.

Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик, Физичко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведбените активности;
придонес во изведувањето на заклучоците.

МУЗИЧКИ ИГРИ

Содржина: Музички игри

Поими: пеење, играње, танцување, популарни танци.

Стандарди: Изведува движења со точен ритам, темпо, правилна ориентација во просторот, со реагирање на динамиката, темпото, артикулацијата и разликите во музичките целини.

*Воведни активности
-активирање на предзнаењата:*

Сценарио за час

Активност 1.

Наставникот ги поттикнува учениците на дискусија на кој музички жанр најмногу сакаат да танцуваат. Дали карактерот на композицијата е поврзан со танцувањето? Дали движењата се различни ако композицијата е во брзо или бавно темпо? Дали танцувањето е различно ако свира еден инструмент или ако има нагласен ритам?

Учениците одговараат и даваат примери за тоа која омилена композиција за танцување.

*Главни активности
-искуствено учење:*

Активност 2.

Наставникот споделува неколку видеоматеријали со кореографија. Учениците ги проследуваат и одбираат која кореографија им е најинтересна. Потоа ги совладуваат движењата. По увежбувањето, наставникот пушта само аудио снимка а учениците ги изведуваат движењата.

<https://youtu.be/388Q44ReOWE>

https://youtu.be/6QObE0zvN_E

https://youtu.be/_wSq0ZOHugg

Активност 3.

Наставникот ги поттикнува учениците да создаваат сопствени кореографии на предложени песни. На секоја песна избира лидер кој ќе покажува танцовачки видеоматеријали, а другите ученици го следат. Секој ученик треба да биде во улогата на танцовачки лидер. Ги кажува насловите на песните и им објаснува на учениците дека некои песни се на друг јазик, но карактерот на песната ќе го почувствуваат преку мелодијата и ритмот.

<https://youtu.be/oVMuU7xgIWE>

<https://youtu.be/vbY5zrjKpWI>

<https://youtu.be/Vik2jMfjq24>

<https://youtu.be/bxWxXncl53U>

Активност 4.

Наставникот пушта видеопримери од поддржување на ритмот на композицијата со одредени движења на телото (body percussion) и ги насочува учениците да ги изведат. Потоа ги мотивира учениците сами да осмислат движења на композиција по избор.

<https://youtu.be/0P MOOYSW1tw>

Завршни активности
-извлекување заклучок:

Учениците дискутираат за музичките игри, колку успешно се изведени, што се утврди преку нив од изучениот материјал, колку им беа забавни. Наставникот ги поттикнува во слободното време да осмислуваат кореографии или свои музички игри кои ќе ги претстават пред останатите ученици.

Рефлексија:

Се води дискусија во врска со прашањата:

1. Што правевме денес?
2. Која активност ви беше најинтересна?

Средства: уреди за репродукција на аудио- и видеозаписи, аудио- и видеозаписи, весници.

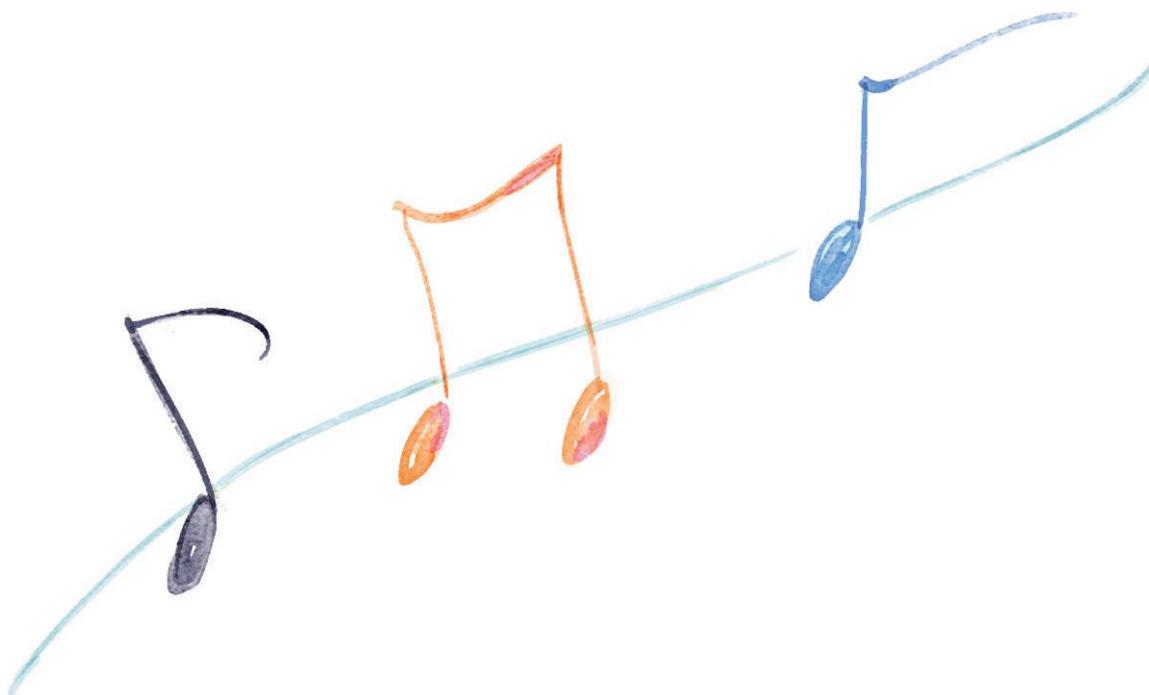
Меѓупредметна интеграција: Македонски јазик, Англиски јазик, Физичко образование.

Следење на напредокот:

усни одговори на прашањата за дискусија;
придонес во активностите во група или самостојно;
активно учество во изведените активности.

ПРИЛОЗИ

Превод на песните на албански јазик

Vëlla i dashur

Vëlla- i da- shur, vëlla- i da- shur, a- po flen? a - po flen?
 Zi- let po, bi- en, zi- let po, bi- en, ding ding dong, ding dign dong.

Kënga e notave

DO shkru-an do- ra, RE re-gjis-tron, MI ësh- të e tre-ta, FA shkon-në sol,
 LA lu- an si la- hu- ta, SI shkon-në DO, kjo ësh-të shka-lla Do- Ma- zho-re, o fë- mijë.

Fëmijë thuani këngës

Po e ni- sim kë- gën s'bash -ku, kë- gën ta kë- doj- më ne,
 sho- që- ri ne je- mi, da- shu- ri- në ze- mër, kemi.
 kë- ga jo- në të je- ho- jë, të lum- tur të rri- te- mi.

BUKURIA E VJESHTËS

Bien gje- thet, dal-nga-dal nga drunj-të, po af- rohet, e bu-ku- ra vje-shtë,

ve-shur me të ver-dha, na dhu- ron ne plot, fry-te të fres- kë- ta të vjesh- tës

fu-shat dhe ma-let ja- në të ar- ta, bu-ku- ri e ver- dhë e sti- nës.

VITI I RI

Bre- dhin e Vit- it të Ri, e ke- mi sto- li- sur,

me kë- gë e me va- lle, po fes- tojmë ne son- te krejt,

Vit- in e ri po e pre- sim, me dë- shi- ra t'bu- ku - ra,

me shën- det e me suk- se se ky Vi ti i RI.

VALLËZIMI I FJOLLAVE

Fjo-llë- zat va-llë-zojnë du-ke flu-tu- ru - ar, si ma- gji ve-zu-llojnë sa të bar-dha janë.

Bu- kur dhe me leh- të- si, po shkël- qej- në fjo- llat.

Fjo-llë- zat va-llë-zojnë du-ke flu- tu- ru - ar, si ma- gji ve-zu-llojnë sa të bar-dha janë.

KËNGË PRANVERORE

Bil-bili kën-gën po kën - don, e na- ty- ra bu- kur po lulë zon,

lule- bo- ra ko- kën ngri- ti, se- pse më na i- ku dim- ri.

pran -ve- ra er- dhi në ven- din tim, plot me ngjy- ra edhe plot gjel- bë - rim

ku- do ec, ku- do shkon lu- le sheh, aro- ma e lu- le- ve, po na pël- qën.

POROSI EKOLOGJIKE

Unë dua ma- le të gjel- bëra, unë dua dhe lu-menj të pas- tër,
 i du- a li- qe- net të bu- ku- ra, edhe die-lli të nangro-hë më mi-rë E
 e si të bë- het kjo ash- tu? e si të bë-het kjo ash- tu? Ti kuj-
 de-su për na-ty- rën, un e-dhe ti, ne e ke-mi ardh- më - ri- në në duar
 ta ru-aj- më pla-ne- tën du- ke u kuj-de-sur të gji-thë ne së bash- ku.

USHQIM I SHËNDETSHËM

Pe - mët dhe pe- ri- met, ti ke- mi në try- ez - ë,
 që të rri- ten fë- mij- ët me ush- qim të shën- det- shëm
 Hani ju mi - rë, o fë- mijë të da- shur, që të
 kenë edhe je - tën më të mi- rë dhe të lum - tur.

Превод на песните на турски јазик

CANIM AĞABİCİM

Ca- nim ağ- bey ca- nim ağ- bey u- yu- yor mu- sun sen?

Çan-lar çal-dığ- ın- da, çan-lar çal-dığ- ın- da, ding, dang, dong ding, dang, dong

TONLARLA İLGİLİ BİR ŞARKI

DO ye-mek se-vi-yor RE tek-rar mı MI süt i -çi -yor- muş FA sev-mek SOL

LA li-mo-na-ta da sev SI çi-ko-la-ta da-sev her-ke-ze bir ren-ga-renk don- dur- ma

Şarkı söyleyen çocuklar

Ha-di tüm ço- cuk- lar hep bir- lik- te şar- kı soy- leye - lim

kalp- ler sev- gi- yi ve sev- inci iç - in dost- lu - ğum

her za- ma- ni mü- ziğ- iy- le ne- şe - yle bü- yü- dü- müş

SONBAHAR GÜZELİĞİ

İh - la - mur ağa-cın-dan yap-rak dü- şü- nü- yor son-ba- har ya-klaş-tı
 sa- rı giy- miş - ve yağ- mur ya- ğı-yor son-ba-har mey-ve-leri ge- tir- di
 te- pe- le- ri yal-dı- zlı- dır- miş sa- rı son-ba-har gü- zel- iği

YENİ YIL ŞARKISI

No- el ağa- cı süs- len- miş bü- yük ne- şe ge- li- yor
 hep ye- ni yıl- lar şu - an bi- ze ge -li- yor
 sayı- sız di- lek , teb- rik- ler ye- ni tara- tıcı gün- ler- le
 ye- ni Yıl bo- yun- ca iç- in ba- şa- rı ve ne- şe- si

KAR TANELERİ BİR VALS

Be-yaz kar tane-le-ri val-sı oy-nu - yor- lar her-şey si- hi-rl-i ve bem be- yaz
 pa-rı-tıyla ha-fif-çe oy-na-ya-rak ki böl-ge-mi- ze kış-ı ge- tir- dik
 Be-yaz kar tane-le-ri val-sı oy-nu - yor- lar her-şey si- hi-rl-i ve bem be- yaz

BAHAR ŞARKISI

Bül-bül bir şar- kı söy-lü- yor rüz-gar sa- kin- ce esi- yor
 Kar-de- len baş-ı nı kal- dırdı ar- tık kış- ın yok bu- ra- da
 Ba -har bö - lge- me u- laş- tı ye- şil- li reng-a- renk bir cen-net - ir
 Bah-çe- de çi- çek çok ko- ku- yor ba-har- da çi- çek gü- ze- li- ği- di

ÇEVRE ŞARKISI

Ye- şil or- ma-nı seve- rim ve hı- zlı ne- hir-ler seve- rim
 göl - ler ma- vi ve ber- rak gün- eş çok gü- zel-miş ısı- tır A
 nasıl böy-le o- la- bi- lir? nasıl böy-le o- la- bi- lir? Doğa-da
 her gün me- rak et - me-si laz - ım çop her zam-an bam baş- ka yeri- ne attı
 bu dun- ya bız -ım aşk iç- in yaşı-yor ge-lec-e- ğin i se-nin el- lın- de- dir

SAĞILIKLI YİYECEK

Her gün bi- zim ma- sa- da mey- ve - ler ve seb- ze- ler
 ço- cuk- lar bü - yü- mek iç- in sağılı- klı bir ya ra yi- ye- cek
 kusur- suz ço- cuk- luk iç- in ne la - zım
 her ço- cuk doğal gı- da ve sağılı- klı besle-mek la- zım

Превод на песните на српски јазик

ДРАГИ БАТО

Дра - ги ба - то дра - ги ба - то спа - ваш ли? спа - ваш ли?

зво - на кад за - зво - не зво - на кад за - зво - не динг, данг донг динг данг донг

ПЕСМА О ТОНОВИМА

ДО хо - ће до - ру - чак РЕ ре - пе - те МИ пи - је мно - го мле - ка ФА хо - ће СО

ЛА пи - је ли - му - на - ду СИ је - де чо - ко - ла - ду сви по - је - ду је - дан сла - дак сла - до - лед.

ДЕЦА РАСПЕВАНА

Хај - де де - цо сви у хо - ру пе - сму да за - пе - ва - мо

дру - гар - ство да цве - та љу - бав це - лог све - та

му - зи - ка да бу - де о - ко да смо сви рас - пе - ва - ни.

ЕСЕН

Жу - ти лист па-о са др-ве-та је-сен је дош-ла код нас да-нас

Жу-то о - бу-че-на и ки - шо-ви-та пло-до-ве је-се-ње до - не - ла.

По-ља по - зла-ти-ла бр-да сва сти-гла је је-сен у мој крај.

НОВОГОДИШЊА

Је - лка је о - ки - ће - на сти - гла Но - ва го - ди - на

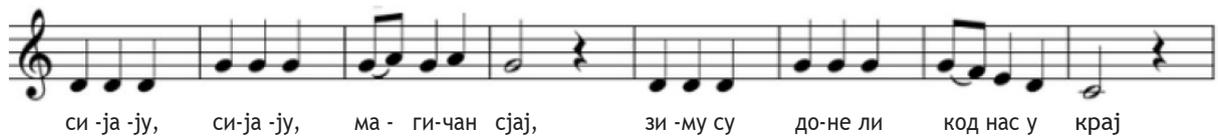
Пе - ва - мо сви на глас ле - пу пе - сму ве - се - лу.

Пу - но же - ље ис - кре - не за сре - ћну Но - ву го - ди - ну

љу - бав нек се ши - ри сву - да сва - ки дан у го - ди - ни.

ВАЛЦЕР СНЕЖНИХ ПАХУЉИЦА

ПРОЛЕЋНА ПЕСМА

ЕКОЛОШКА ПОРУКА

Во - лим зе - ле - не шу - ме во - лим и жу - бор - не ре - ке
 је - зе - ра пла - ва и бис - тра сјај - но сун - це да гри - је. А
 ка - ко да бу - де та - ко? Ка - ко да бу - де та - ко? Во - ди
 бри - гу сва - ки дан и ноћ о при - ро - ди, чес - то ба - ци от - пад на пра - во мес - то. Да
 спа - си - мо на - шу пла - не - ту Зем - љу и и - ма - мо чис - те гра - до - ве на - ше.

ЗДРАВА ХРАНА

По - вр - ће и во - ће је - ду де - ца сва - ки дан
 здра - ву хра - ну је - ду да би рас - ла и по - рас - ла.
 Здра - ву хра - ну за де - тињ - ство здра - во,
 сва де - ца ма - ла да рас - ту здра - ва пра - ва.

Превод на песните на босански јазик

DRAGI BATO

Dra - gi bra - te, dra - gi bra - te, spa - vaš li? spa vaš li?
 zvo - na ka - da zvo - ne zvo - na ka - da zvo - ne ding dang dong ding dang dong

PJESMA O TONOVIMA

DO ho - će do - ru - čak RE re - pe - te MI pi - je mno - go mle - ka FA ho - će SO
 LA pi - je li - mu - na - du SI je - de čo - ko - la - du svi po - je - du je - dan sla - dak sla - do - led.

DJECA RASPJEVANA

Haj - de dje - co, za - pje - vaj - mo svi u ho - ru za - jed - no.
 dru - gar - stvo da cve - ta lju - bav ce - log sve - ta
 mu - zi - ka da bu - de o - ko da smo svi ras - pje - va - ni

JESEN

Žu - ti list pa-o sa dr-ve- ta, je - sen je sti-gla kod nas da-nas

Žu-to o - bu -če -na i ki - šo- vi -ta plo-do-ve je- se-nje do - ne - la.

Po-lja po- zla-ti - la br- da sva, sti- gla je je- sen u moj kraj.

NOVA GODINA

Jel - ka je o- ki- će- na sti- gla No- va go- di - na

Pje- va- mo svi na- glas lje- pu pje- smu ve- se- lu.

Pu - no že - lje i- skre- ne za sre- tnu No- vu go- di- nu

lju- bav nek se ši - ri svu - da sva - ki dan u go- di- ni.

VALCER SNJEŽNIH PAHULJICA

Snje-žne pa - hu-lji - ce val - cer sad ple - šu ma-gi-čno si-ja-ju bi-je-lo je sve.

Si - ja - ju, si - ja - ju, ma - gi - čni sjaj, zi - mu su do - ne - li kod nas u kraj.

Sne-žne pa - hu-lji - ce val - cer sad ple - šu ma-gi-čno si-ja-ju bi-je-lo je sve.

PROLJEĆNA PJESMA

Sta - vu - ji pje - smu ši - re, pro - le - ćni ve - tar du - va

ma - li cvijet gla - vu di - že pro - le - će na - ma sti - že.

Sti - glo je pro - lje - će u naš kraj, ze - le - no, pre - le - po, pra - vi je raj.

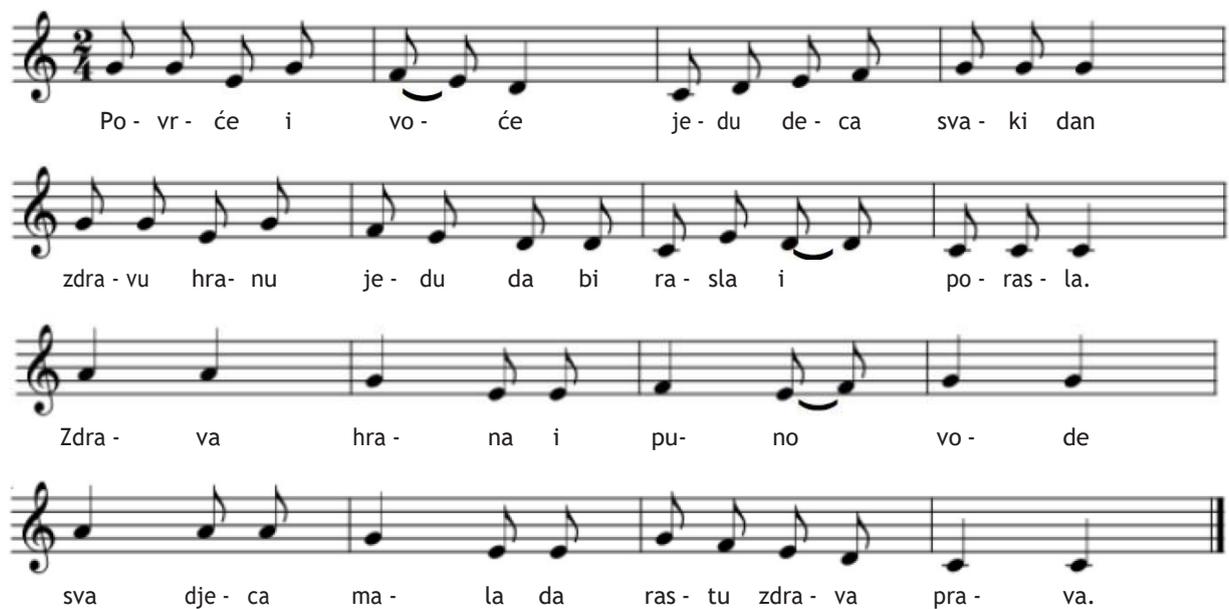
mi - ri - šu cve - to - vi o - poj - no, vo - lim ja pro - le - će bes - kraj - no.

EKOLOŠKA PORUKA

Vol - lim ze - le - ne šu - me vo - lim i žu - bor - ne re - ke
 je - ze - ra pla - va i bis - tra, žar - ko sun - ce ih gri - je. A
 ka - ko da bu - de ta - ko? Ka - ko da bu - de ta - ko? Vo - di
 bri - gu o pri - ro - di sva - ki dan čes - to ba - ci ot - pad na pra - vo mje - sto. Da.
 spa - si - mo na - šu pla - ne - tu Ze - mlju, i - ma - mo čis - te gra - do - ve, se - la.

ZDRAVA HRANA

Po - vr - će i vo - će je - du de - ca sva - ki dan
 zdra - vu hra - nu je - du da bi ra - sla i po - ras - la.
 Zdra - va hra - na i pu - no vo - de
 sva dje - ca ma - la da ras - tu zdra - va pra - va.

СОДРЖИНА

Предговор.....	3
Вовед.....	5
Тема <i>Слушаме музика</i>.....	9
Виножито од музика	11
Харфа.....	14
Мандолина	16
Труба	19
Зурла.....	22
Канон	25
Активности за утврдување на музичките инструменти	28
По трагите на една песна.....	29
Со песна и игра заедно да растеме	33
Музичко патување	36
Балет.....	39
Мјузикл.....	42
Музика за анимирани филмови.....	45
Филмска музика	48
Популарна музика.....	51
Триделна песна.....	55
Дур и мол	58
Тема <i>Пееме, свириме и играмe</i>	63
Траење на тоновите и паузите	65
Двочетвртински такт	70
Тричетвртински такт	73
Тонска скала	75
Елементи на тонската скала.....	78
Пееме и играмe (песни со ноти).....	82
Пееме и играмe (песни по слух).....	89
Свирење на детски музички инструменти	92
Еколошки оркестар.....	96
Музика и движење	98
Музички игри	100
Музички игри	102
Прилози	104
Превод на песните на албански јазик	105
Превод на песните на турски јазик.....	109
Превод на песните на српски јазик.....	113
Превод на песните на босански јазик.....	117